

VERSLAG
VAN DE SYNODE

DER

CHRISTELIJK AFGESCHIEDENE GEREFORMEERDE
KERK

IN

N E D E R L A N D ,

GEHOUDEN,

VAN DEN 23sten APRIL TOT DEN 1sten MEI

1851,

te Amsterdam.

TE AMSTERDAM,
BIJ HOOGKAMER & COMP^c.

1851.

497

WAY

2021

V O O R W O O R D.

De *Algemeene Synode der Christelijk Afscheidene Gereformeerde Gemeenten in ons Vaderland*, vergaderd den 23sten April en volgende dagen, heeft gewild, dat hare handelingen door den druk openbaar gemaakt zouden worden. Zij achtte dit te moeten doen, opdat de Gemeenten met het werk harer opzieners bekend zouden worden, en opdat ook anderen, hieruit oordeelende, het bewijs zouden mogen vinden, dat de Kerk, onder allen strijd, steeds toeneemt in inwendige eenheid, en getrouw blijft kleven aan de leer en regering der Gereformeerde Kerk in Nederland.

Eene aandachtige en onbevooroordeelde lezing der volgende bladen zal den lezer hiervan kunnen overtuigen.

De Provinciën toch waren alle vertegenwoordigd, en de afgevaardigden waren algemeen opgekomen, met uitzondering slechts van twee, die hierin waren verhinderd geworden door omstandigheden, geheel van hen onafhankelijk. Nooit was dan ook nog eene Synode onzer Gemeenten zoo talrijk als deze, en tevens was er onder de broeders eene éénheid in beginsel en vastheid van uitwerking, zoo als nog slechts in weinige vergaderingen is gevonden.

Vershil van meening, de Gereformeerde leer en Kerkregering betreffende, is er zelfs niet gehoord, ofschoon ieder lid de volle vrijheid en ruimte gegeven was om zijne gedachten te openbaren en te verdedigen.

Bij verschil van meening over de toepassing van een beginsel. of over de behandeling van eene bijzondere zaak,

bleef de geest der liefde heerschen, en is, zoo ver ik mij herinner, ook niet een oogenblik geweken.

Dit geeft ons dan ook redenen om ons met dankzegging te verheugen in den Heere. Onze blijdschap echter is niet onvermengd. Twee zaken, van welke wij veel goeds voor de Gemeente verwachtten, zijn geheel anders uitgevallen, dan wij gewenscht hadden. Ik meen de vereeniging met D^s. BRUMMELKAMP en degenen, die zich aan hem aansluiten, en de oprigting eener Theologische School. En wie, die het heil der Gemeente liefheeft en zoekt, zal zich niet met ons bedroeven, dat er broeders uit onze legers getreden zijn, die niet slechts met ons gestreden hebben, maar die zelfs in het begin de banier mede hebben opgeheven? Innerlijk smartgevoel verwekt bij ons de gedachte, dat wij in vele opzigten staan moeten tegenover onze vroegere wapenbroeders, die nu van ons zijn uitgegaan. Daarom hier nog een woord over deze zaak en tot deze broeders.

Ieder, die de handelingen der Synode leest, zal haar gedrag in dezen moeten regtvaardigen. Alle de leden der Gemeente, die met bewustheid van hetgene zij deden, zich hebben afgescheiden en gebleven zijn die zij waren tijdens hunne verbindtenis aan de Gemeente, zullen erkennen, dat de Kerk niet langer in bepaalde vereeniging met die broeders heeft kunnen werken. Eene verwijdering, de scheuring was onvermijdelijk: ofschoon een kwaad in zich zelve, was zij noodzakelijk. Voor de Kerk bleef geene andere keus, dan af te staan van het standpunt, waarop zij zich bevindt en door den Heer zelven geplaatst is, of deze scheuring. Het gold niet slechts eenige zaken van ondergeschikt belang. De zaak in verschil betrof niet bloot de vraag over de meerdere of mindere vrijheid der Christenen, maar het gold hier de wettigheid of de onwettigheid van ons bestaan als Kerk, de goedkeuring en bevestiging van onzen uitgang uit het Hervormd Kerkgenootschap, of de veroordeeling en herroeping van hetgene vroeger in dezen geschied is.

Tot verloochening en herroeping kon noch mogt de Kerk besluiten; zij moest voortgaan op den weg, dien zij tot hier-toe had bewandeld, zonder dat zij door zwakheid, traagheid of moedeloosheid van sommigen onder haar, in haren loop mogt vertragen. Veel min mogt zij zich tot terugkeer laten overreden door die broeders, die, op den weg moede geworden, weigerden verder te gaan.

Zoodanig was dan ook de betuiging der Synode. Zij wilde niet iets anders dan zij van het begin gewild had, maar zij wilde slechts op denzelfden weg voortgaan. Volharding in het aangenomen beginsel was haar voornemen. Zij kende geen ander Kerkelijk standpunt in overeenstemming met onze Geloofsbelijdenis, dan dat, hetwelk zij heeft aangenomen. Daarom wilde noch durfde zij hiervan afwijken. Hiermede echter konden zich de van ons uitgewekene broeders niet vereenigen. Zij wilden iets anders dan de Kerk van het begin der scheiding aan verkregen heeft. Zij zochten een ander standpunt, dan dat, hetwelk de Kerk heeft ingenomen. Daardoor was dus de scheure gevestigd. Vereeniging was onmogelijk. Zij is en blijft onmogelijk, zoolang die broeders het beginsel, door hen geopenbaard, blijven aankleven.

Doch — en dit wil ik bijzonder doen opmerken — niet de Vergadering, niet de Kerk is oorzaak van de scheuring, maar die broeders zelve. De schuld van de verwijdering kan daarom niet kleven op ons, die, getrouw aan onze Belijdenis, op denzelfden weg voortgaan, maar ze blijft noodwendig voor rekening van hen, die daarvan te dezen opzigte zijn afgeweken.

Terwijl ik dit schrijf, gevoel ik innige smart over het gemis van die broeders, waaronder vele zijn, die mij dierbaar zijn geworden in den Heere. Niettemin ben ik bewust, dat wij om hunnentwil van de waarheid niet mogten afwijken noch ons standpunt verloochenen. Daarom roep ik u allen, leden der Gemeente, broeders in den Heere! toe: vereenigt u en staat vast in den weg des Heeren! Zijn sommige onzer broederen uit onze gelederen getreden, sluit gij u des te

digter aanéén! Laat u door geen vreemd geroep afvoeren van den regten weg, en toont, dat gij, even als uwe opzieners, zonder berouw den weg blijft bewandelen, dien gij eenmaal zijt ingeslagen. Bijzondere toegenegenheid en liefde tot sommige van deze broeders doe u niet verkeerd oordeelen, noch vervoere u om mede afgetrokken te worden; doch ziet ook tevens wél toe, dat gij hen niet veroordeelt waar zij niet te veroordeelen zijn. Geen geest van verkettering worde er bij u gevonden, maar zoekt in den geest der liefde die broeders teregt te brengen. Acht ze dan niet als uwe vijanden, maar vermaant ze als broeders, en draagt ze den Heere te meer in uwe gebeden op, dat Hij hen terugbrengende en met ons hereenige. Dat zij zoo!

En gij, broeders, die van ons zijt uitgegaan, veroorlooft mij bij dezen u te wijzen op onze Geloofsbelijdenis, die ook gijl. belijdt te erkennen als in alles overeen te stemmen met het Woord des Heeren. Hoe wilt gij daarmede uwe beginselen doen overeenstemmen en daaruit uw standpunt regtvaardigen? Is de Hervormde Kerk niet zoo zeer vervallen, dat zij heeft opgehouden de Kerk van CHRISTUS te zijn? is zij dat niet, dan zijt gij ongehoorzame zonen dier Kerk, wederspannige tegen haar, die u gebaard heeft, en gijl. moogt niet langer volharden in uwen opstand, maar behoort tot haar weder te keeren. Zoo zegt de door u erkende Geloofsbelijdenis.

Heeft echter die Kerk inderdaad opgehouden de Kerk des HEEREN te zijn, dan vindt gijl. den weg u aangewezen in diezelfde Belijdenis, doch dan vindt gij daarin uw tegenwoordig standpunt veroordeeld en u gewezen op vereeniging met ons, die, volgens uwe eigene betuiging, niet van u verschillen in de leer.

Broeders! laat ons dan in de zaak van CHRISTUS en Zijne Gemeente ons zelven meer vergeten en alleen datgene zoeken, hetwelk de opbouwning der Gemeente, de eer des Heeren en de zaligheid der menschen kan bevorderen.

Wil ik dan tegen u strijden, of heb ik daartoe de Gemeente opgeroepen? Neen! Wilt gijl. uw tegenwoordig standpunt behouden, het smart ons, maar wij zullen daarom niet tegen u ten strijde trekken, alsof gij onze vijanden waart. Indien men ons echter aanvalt, zullen wij ons, behoudens alle bescheidenheid en liefde, moeten verdedigen.

Mijn wensch, mijne bede tot God in dezen is, dat wij weder hereenigd mogen worden, dat dit spoedig geschiede, zonder dat er oorzake tot verbittering gegeven worde.

Ik wijs u, ook mij zelven, en allen, die de waarheid des Heeren liefhebben, op de geschiedenis van den twist tusschen de Lutherschen en de regtzinnig gevoelenden. O, dat wij er uit leeren, de eenheid, waar wij één zijn, te openbaren, onderling aan elkander en voor de wereld, opdat deze niet juiche en verblijd zij; dat wij ook geenerzijds binding willen, waar de Heere vrijheid geeft; dat het woord des Apostels, bij Gal. 5: 1, in kinderlijke eenvoudigheid onze betrachting zij, en dat in alles de liefde blijve, blijve in onze harten en blijke door onze daden, ook daar, waar wij misschien in wederzijdsche aanraking zullen komen in die zaak, die ons nu gescheiden doet zijn.

Broeders! de Heere doe ons en u biddende wandelen voor Hem, en leide ons allen in Zijnen weg, vereenige en hereenige ons en al Zijn volk, Zijn naam tot eer en ons en velen tot heil!

Eene andere zaak, waarover wij onze droefheid niet kunnen verbergen, is het niet tot stand komen eener Theologische School. Wij eerbiedigen echter ook hierin de hand des Heeren, waardoor de Vergadering tegen hare verwachting en wil tot dit besluit is geleid geworden. Misschien was het nog niet Zijn tijd, en was het plan tot de oprigting van eene School te hoog opgevoerd, en daarom verijdeld. Bij de erkenenis van de noodzakelijkheid en behoefte aan eene goede opleiding der toekomstige Leeraren, mogen wij echter de gangen des Heeren met Zijne Gemeente in ons Vaderland niet voor-

bijzien. En juist het letten op de leiding des Heeren, biedt ons eene vertroosting aan in de verijdeling van onze verwachting. De tegenwoordige toestand van de opleiding zal misschien leiden tot de vestiging eener Theologische School, zoo als die door de Kerk nog niet tot stand gebragt heeft kunnen worden. Misschien — en wie kan hier van voren iets met zekerheid bepalen? — wordt er ééne School gevestigd uit de onderscheidene Provinciale inrigtingen, of komt zij op eene dergelijke wijze als een Tijdschrift of Weekblad, ten behoeve onzer Kerk. Lang was de behoefte daaraan gevoeld, dikwijls was daarover gesproken, zelfs had men op eene Synode reeds tot de uitgaaf besloten en den reducteur verkoren, doch alles te vergeefs. De zaak kon niet tot stand worden gebragt. Doch zonder een besluit der Vergadering, voorziet de Eerw. D^s. DE WIT in de eerste behoefte, ook de Heer VINCENT gevoelde zich daartoe opgewekt, en de Kerk krijgt, ofschoon deze niet regtstreeks van haar uitgaan noch voor hare verantwoording liggen, èn Tijdschrift èn Weekblad.

Moge de Heere alzoo in de behoefte van eene School voorzien, en zelf ons den weg aanwijzen, dien wij in dezen zullen kunnen en moeten bewandelen. Hij zegene Zijne Kerk, vermeerdere en bevestigte dezelve, voorzie in alle hare nooden en stelle haar tot lof op aarde!

Ontvang dan, lezer! dit Verslag met een hart, hetwelk bidt voor den vrede van Jeruzalem, opdat ook u de zegen geworden, die wordt toegezegd aan degenen, welke Sion beminnen.

's Bosch,
Junij 1851.

H. DE COCK,
Syn. Scriba.

VERSLAG.

I.

ZAMENSTELLING DER SYNODE.

Ingevolge de bepaling van de laatstvoorige Synode der Christelijk Afscheidene Gereformeerde Gemeente in *Nederland*, gehouden te *Amsterdam* (zie Verslag van 1849, blad. 54), is de bijeenroeping dezer Synode geschied door den Kerkeraad van genoemde Stad, in overleg met zijne Provinciale Vergadering.

Deze zond brieven van aanschrijving aan de Correspondenten van al de Provinciën, voor zoo verre die zich houden aan de bovengenoemde Synode van 1849.

In die brieven waren de zaken opgegeven, die het houden dezer Vergadering noodzakelijk maakten, en werd iedere Provincie verzocht haar oordeel over dezelve in den instructiebrief te willen uitdrukken en daarbij te verklaren, dat zij zich in deze en alle andere voorkomende zaken, die niet tegen onze Gereformeerde Formulieren en Kerkördening, en dus niet tegen Gods Woord strijden, aan het oordeel onderwerpt, dat door de Synode, na gemeenschappelijk overleg, met de meeste stemmen, zal uitgebragt worden. Wat tijd en plaats betreft, werd bepaald, dat de Vergadering zou geopend worden op Woensdag den 23 April, des morgens ten 10 ure, in het Kerkgebouw der Christelijk Afscheidene Gereformeerde Gemeente te Amsterdam. Tevens werd hierbij verzocht, dat de Gemeenten den Woensdag vóór de Vergadering, zijnde den 16 April, één uur zouden afzonderen, om den Koning der Kerk te bidden, dat Hij Zij-

nen zegen mogt verleenen over den arbeid Zijner knechten, en alzoo Zijne Gemeente in hen zegenen.

Ter bestemder tijd en plaats kwamen de Afgevaardigden bij-één; onder hen ook D^s. W. A. Kok, Praeses der vorige Synode. Deze verzocht te zingen Ps. 90:9. Daarna las ZEw. Ps. 133 en 134, en sprak naar aanleiding van dezelve tot vermaning en opwekking. Eindelijk ging hij in het gebed voor.

Daarop werden de lastbrieven overhandigd, gelezen en beoordeeld, waarbij de Afgevaardigden van *Gelderland* en *Zee-land* eenige verklaring voegden tot algemeene voldoening.

De Vergadering werd alzoo voor geopend verklaard.

Overeenkomstig de lastbrieven, zijn als leden der Synode erkend de navolgende personen:

De Hoofdonderwijzer T. F. de Haan . . .	uit <i>Groningen en Friesland.</i>
De Herder en Leeraar H. Poelman	} <i>Groningen.</i>
, K. J. Timmerman	
De Ouderling J. Allershoff	
, F. A. Douma	
De Herder en Leeraar D. J. van der Werp.	} <i>Friesland.</i>
, Th. de With	
De Ouderling H. D. Drukker.	
, D. van der Meulen	
De Herder en Leeraar W. A. Kok	} <i>Drenthe.</i>
, J. W. Bartels	
De Ouderling H. Sikkens.	
, R. Evers.	
De Herder en Leeraar D. Postma	} <i>Overijsel.</i>
, R. Kuiper	
De Herder en Leeraar W. H. Frieling	} <i>Gelderland.</i>
, K. van der Bosch	
De Ouderling H. H. Bunte.	
, L. Veeneman	
De Herder en Leeraar T. H. Uitterdijk	} <i>Utrecht.</i>
, P. H. Eskes	
De Ouderling G. F. Meerdink	
, A. Kwint	

De Herder en Leeraar S. van Velzen	} uit Noord-Holland.
» J. Nentjes	
De Ouderling W. de Haas	
» S. E. Siemons	} » Zuid-Holland.
De Herder en Leeraar H. Joffers	
» F. A. Kok	
De Ouderling H. van der Meij	} » Noord-Brabant. † 2
» H. van Vlis	
De Herder en Leeraar H. de Cock	
De Ouderling B. H. Ploeg	} » Zeeland.
De Herder en Leeraar C. Steketee	
» A. G. de Waal	
De Ouderling J. Minderhout	}
» J. K. van Baalen	

Op deze lijst komen uit *Overijssel* slechts twee Leeraren voor. De twee door die Provincie afgevaardigde Ouderlingen waren, door onverwachte ziekte in hunne huisgezinnen, verhinderd te komen, en zelfs om hunne Secundi aanschrijving te kunnen doen. Ook komen er slechts twee afgevaardigden uit *Noord-Brabant* voor. De beide andere afgevaardigden, D^s. G. F. GEZELLE MEERBURG en de Ouderling A. VERKUIL, kwamen bij den aanvang van de tweede zitting der Vergadering.

Nog moet ten opzichte van de afgevaardigden van *Utrecht* worden vermeld, dat de Leeraar P. H. ESKES en de Ouderling G. MEERDINK niet langer dan tot Zaterdag den 26 April in de Vergadering zijn gebleven. In hunne plaats kwamen, in de morgenzitting van Maandag den 28 April, de Leeraar P. OGGEL en de Ouderling J. RIJMERINK.

Zoodra het gebleken was wie de wettige leden der Synode waren, is er gestemd om een' Praeses, Vice-Praeses, Scriba en Adjunct-Scriba te benoemen:

D ^s . S. VAN VELZEN	is	benoemd	tot	Praeses,
» F. A. Kok	»	»	»	Vice-Praeses,
» H. DE COCK	»	»	»	Scriba,
» TH. DE WIT	»	»	»	Adjunct-Scriba.

Deze hebben de posten, waartoe zij geroepen waren, aanvaard. De Praeses voegde daarbij eene korte, doch krachtige toespraak,

de Vergadering wijzende op het voortreffelijke en gewigtvolle harer roeping, en haar er bij bepalende, dat de oogen dergenen, die Sion beminnen, maar ook dergenen, die haar gram zijn, doch vooral, dat de oogen van den Koning der Kerk op haar gevestigd waren.

II.

ORDE DER VERGADERING.

Om der goede orde wil werd vooraf bepaald:

1°. Dat de Vergadering dagelijks zitting zou houden, des morgens van 9 tot 2 ure, en des namiddags van 4 tot 9 ure. De tusschen-uren werden alzoo bepaald, opdat de Leden der Vergadering zich konden begeven naar de huizen, waarin de Christelijke herbergzaamheid hun plaats bereid had, en opdat de orde der huisgezinnen, die hun deze dienst uit liefde tot den Heere en Zijne Gemeente bewezen, zoo min mogelijk gestoord zoude worden.

Voor den zaterdag werd hierop echter eene uitzondering gemaakt, wanneer de Vergadering alleen des morgens zou werkzaam zijn. Dit was noodig, omdat het Kerkgebouw, waarin de Vergadering plaats vond, weer in gereedheid gebragt moest worden voor de Godsdienstoefening op den aanstaanden Rustdag, en ook omdat vele broederen zich uit de stad wenschten te verwijderen, ten einde op den Rustdag werkzaam te mogen zijn in hunne eigene Gemeente of in die Gemeenten, waar nog geen Leeraar is.

Des Zondags zijn dan ook alle Gemeenten, voor zoo verre zij, wegens den afstand, te bereiken waren, van de prediking voorzien geworden.

In *Amsterdam* is de prediking verrigt door de Leeraren G. F. GEZELLE MEERBURG, W. A. KOK en H. DE COCK.

2°. Dat de afgevaardigden der onderscheidene Provinciën nevens elkander plaats zouden nemen.

3°. Dat de Praeses, in de tusschen-uren, de ingekomene brieven zoude lezen, ten einde ZEW. die ter tafel kon brengen, wanneer dit noodig was.

4°. Dat de Hoofd-onderwijzer D^s. DE HAAN slechts eene raadgevende stem zou hebben in de zaken de regering der Kerk betreffende, doch eene beslissende in die de Leer aangaande. Tevens werd hierbij bepaald, dat ZEW. oordeel gevraagd zou worden vóór dat van alle de anderen.

5°. Dat de leden der Gemeente niet, dan na voorafgaande kennisgeving en toestemming, bij de Vergadering zouden mogen tegenwoordig zijn.

6°. Hierbij moet vermeld worden, dat de opening en sluiting der zittingen geschied is met Psalmgezang en gebed.

Het gebed geschiedde door Leeraren en ouderlingen in opvolgende orde.

III.

VEREENIGING MET AFGEWEEKEN BROEDERS.

1°. Onder de broeders, die vroeger met ons vereenigd waren, maar nu sedert eenigen tijd in verwijdering van ons geleefd hebben, zijn ook D^s. A. BRUMMELKAMP, en degenen, die zich met hem vereenigen. Met hen en over hen is reeds in de vorige Synode gehandeld — zie Verslag 1849, hoofdst. 3, N°. 1, bladz. 7 enz. Ook nu waren er van af de opening der Vergadering van deze broeders tegenwoordig, namelijk: de Herders en Leeraars A. BRUMMELKAMP, G. W. VAN HOUTEN, D. BREUKELAAR, W. VAN LEEUWEN, en de Ouderlingen B. GROOT NIBBELING en J. DIKKER. In de tweede zitting kwam ook nog in de Vergadering D^s. J. C. DONNER.

Het standpunt dezer broeders, de dadelijke verwijdering, waarin zij van ons leven, had het den Kerkeraad van *Amsterdam* onmogelijk gemaakt, hun als Provinciale Kerkvergadering, die met de Synode van 1849 vereenigd is, aan te schrijven. Evenwel was gezorgd, door toezending van copie van den aanschrijvingsbrief, dat zij kennis droegen van het voornemen om Synode te houden. Daarna is hun nog een speciale uitnodigingsbrief geschreven door den Praeses dezer Vergadering, op last der vereenigde Vergadering der Provinciën *N. Holland* en *Utrecht*, vergaderd den 2^{en} April dezes jaars. Deze brief

werd toegezonden aan D^s. BRUMMELKAMP, en is bij ZEW. ontvangen den 4^{en} April. Deze broeders hadden geenē lastbrief van hunne Vergadering medegebragt. Als reden hiervan werd door D^s. BRUMMELKAMP opgegeven, dat zij geene aanschrijving hadden ontvangen.

De Praeses merkte hierop aan, dat dit niet gezegd kon worden, dewijl hij zelf hem eenen brief had toegezonden, zoo als boven gezegd is, en dat er toen nog genoegzame tusschenruimte was, om eene Vergadering te kunnen beleggen. D^s. BRUMMELKAMP beantwoordde dit met te zeggen:

«Dat is wel waar; doch eene reis naar *Leiden* en andere «bezigheden verhinderden mij, als ook andere broeders, om «te kunnen vergaderen.»

Daarop verzocht de Praeses aan D^s. BRUMMELKAMP, zijn tegenwoordig standpunt, wenschen en behoeften, met betrekking tot deze Vergadering of de Gemeenten, die zij vertegenwoordigen, te willen openleggen. Deze verklaarde zich hiertoe bereid, doch was in zijn spreken zoo onbestemd en onbepaald, dat de Praeses ZEW. in de rede moest vallen en verzoeken, dat hij kort en duidelijk de gronden opgave, waarop eene vereeniging mogelijk wordt geacht.

D^s. BRUMMELKAMP zeide: dat hij hierop niet was voorbereid, doch dat hij op dit oogenblik zou zeggen, dat deze drie zaken daartoe noodig waren:

1°. Dat van deze Vergadering de bepaling uitga, dat men in 't algemeen moet prediken het bevel des geloofs aan alle creaturen.

2°. Dat men elkander wederzijds als Gereformeerden en als broeders erkenne.

3°. Dat, dewijl hunne School door den loop der omstandigheden ontwikkeling heeft gekregen, dezelve door ons worde erkend.

Hierop werd door den Praeses aangemerkt, dat Art. 1, eene beschuldiging op de Kerk werpt, en dus vooraf moet worden bewezen; dat Art. 2 eerst dan kan geschieden, wanneer dit vooraf gebleken zal zijn, en dat Art. 3 nader in behandeling zal kunnen komen, wanneer de vereeniging vooruit getroffen zal zijn geworden.

Voorts verzocht de Praeses aan D^s. BRUMMELKAMP, dat ZEw., ten einde ons deze zaak niet langer noodeloos zou ophouden, eene schriftelijke, doch korte en duidelijke verklaring zou geven, betreffende den grond, waarop hij oordeelde met ons kerkelijk vereenigd te kunnen werkzaam zijn. Aan dit verzoek beantwoordde D^s. BRUMMELKAMP, in de eerstvolgende zitting, met de overgave van de navolgende verklaring:

«Wij verlangen eenvoudig, met daarlating van alle andere punten, dat,

de Vergadering ophoude ons te verwerpen.

Nimmer hebben wij geweigerd U te erkennen als broeders, en Gereformeerde broeders; gij (waarom dit dan ook geschied zij) ons wel. Uwerzijds worde hierin slechts niet langer volhard.

Uit aller naam,

(get.) A. BRUMMELKAMP.»

Na de lezing van dit stuk zeide de Praeses aan D^s. BRUMMELKAMP, dat dit in geen deele beantwoordde aan zijn verzoek, noch ook aan de door ZEw. gedane belofte, en hij verzocht daarom eene nadere verklaring omtrent hun tegenwoordig standpunt. Dit werd door D^s. BRUMMELKAMP beantwoord, met te zeggen: «ik acht mij hiertoe niet verplicht.»

Nu verzocht de Praeses, dat de Vergadering mogte oordeelen, hoe er verder in dezen gehandeld zou moeten worden.

Overeenkomstig het oordeel der meeste broederen, werd het volgend voorstel, intusschen door D^s. GEZELLE MEERBURG opgesteld, voorgelezen.

«Wie eenmaal plegtig verklaard heeft met de formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerk en de Kerkregering vereenigd te zijn, behoorde niet op nieuw, wanneer het schijnt, dat zulks uit wantrouwen voortvloeit, geroepen te worden, zijne vereeniging met die formulieren en Kerkregering te verklaren, tenzij hij overtuigd worde, daarvan te zijn afgeweken; dewijl hij anders stilzwijgende zoude toestemmen, vroeger daarvan afgeweken te zijn. Daar echter de hereeniging op geene andere wijze schijnt getroffen te kunnen worden, on- derwerpe zich D^s. BRUMMELKAMP en die met hem op hetzelfde

«standpunt staan, aan het oordeel der Vergadering, dat genoemde broeders zich verklaren, met de Christelijk Afgescheidene Gemeente vereenigd te zijn, in vasthouding aan hare «Belijdenisschriften en aangenomene Kerkregering.»

Daarna werd aan de broeders BRUMMELKAMP c. s. gevraagd, of zij zich hiermede konden vereenigen, en des gevorderd, dit zouden willen onderteekenen.

Opdat echter die broeders allen in de gelegenheid gesteld mogten zijn, om zich voor zich zelven, en geheel vrij, te verklaren, vroeg de Praeses deze verklaring eerst aan D^s. DONNER, daarna aan ieder der andere broeders, en eindelijk aan D^s. BRUMMELKAMP.

Het antwoord, door de broeders DONNER, VAN HOUTEN, BREUKELAAR, VAN LEEUWEN, GROOT NIBBELING en DIKKER gegeven, kwam hoofdzakelijk hierop neer:

«Wij veroordeelen het wantrouwen, hetwelk wij bij de Vergadering vermoeden, en hebben weinig hoop, om op den duur «vereenigd te kunnen leven; doch kunnen anders het voorstel «wel onderteekenen.

D^s. BRUMMELKAMP verzocht zijn antwoord te mogen voorlezen; en dit toegestaan zijnde, werd door ZEw. gelezen bladz. 30 van zijnen *Uitgang uit de gemeenschap van het Hervormd Kerkbestuur*, 's Gravenhage, 1835, bij J. VAN GOLVERDINGE, N°. 7, bladz. 31 N°. 10, en het Voorwoord van hetzelfde.

Voorts nog: het Verslag van de Synode van 1840, gedrukt in 1841, bladz. 14—23.

Eindelijk voegde ZEw. hier nog bij, dat ook hij het voorstel gaarne aanneemt; doch verzocht tevens, dat in de notulen wierde opgeteekend, dat hij, met het oog op het reeds gebeurde, dit betrekkelijk de regering der Kerk met bezwaar doet, en zich daarom door deze verklaring niet van voren reeds gebonden kan rekenen, tot onze mogelijke vereeniging.

Daarna werden de broeders de HAAN, GEZELLE MEERBURG en POSTMA benoemd, om, in de eerstvolgende zitting, een voorstel betreffende de verdere behandeling van deze zaak te geven. Dit voorstel ingekomen zijnde, werd gelezen, en eenigzins gewijzigd, aldus door allen goedgekeurd:

EERWAARDE BROEDERS!

Uwer Commissie is door de Vergadering den last opgelegd, om haar, na het hooren der discussiën van gisteren, tusschen de Vergadering en de broederen, die sedert eenigen tijd in verwijdering van haar leven, een voorstel tot hereeniging te doen, waarop de Vergadering in vereeniging met die broeders voortaan zoude kunnen leven en handelen.

Het zal der Vergadering, even als hare Commissie, tot blijdschap gestrekt hebben, dat de discussiën van gisteren aan beide zijden in liefde, zonder bitterheid, in de meest mogelijke vrijheid van discuten hebben plaats gehad. Doch eene Gemeente, de Kerk heeft meer noodig, dan dat, om als zoodanig te zijn in de wereld.

Er is gemeenschappelijke verbinding, er is orde noodig, er is behoefte van openbaring als één gemeenschappelijk ligchaam.

Daarom stelt de Commissie aan uwe Vergadering voor, dat nogmaals aan die broederen worde voorgelegd eene verklaring van vereeniging met de formulieren van eenigheid der Gereformeerde Kerk in Nederland en hare regering, zoo als die in de Dordsche Kerkörde wordt voorgeschreven, en in de Voorrede van het Kerkelijke Handboekje van 1840 is uitgedrukt.

Ten andere, dat, indien de Vergadering hierop een voldoende antwoord ontvange, zoodat de broeders, even als wij, zitting zouden kunnen nemen, zij nogtans bedenke, daartoe thans niet te kunnen overgaan, niet uit wantrouwen of als eene proefneming, maar omdat die broederen niet als afgevaardigden kunnen handelen, maar als individuën beschouwd moeten worden.

Welke laatste opmerking uwe Commissie tot een laatst voorstel leidt, dat, namelijk, die broederen verklaren, voor zich vereenigd te blijven, ook dan wanneer anderen, die met hen op hetzelfde standpunt staan, geen genoegen kunnen nemen in datgeen, wat op deze Vergadering besloten is, en dat ieder, van nu af aan, zich aan zijn respectief Kerkbestuur, overeenkomstig Kerkördening, onderworpen zal gedragen.

Uwe Commissie wenscht, en bidt den Heere der Kerk, dat

wijsheid en liefde, liefde Gods en der broederen haar beheerschen mag.

Uwe Commissie voornoemd

(get.) G. F. GEZ. MEERBURG.
T. F. DE HAAN.
D. POSTMA.

Hierbij werd echter nog bepaald, dat, indien de broeders dit voorstel aannamen, er dan nog nader met hen gehandeld zou moeten worden over eenige punten in de formulieren, waarvan in den loop der gesprekken sprake is gekomen, en bijzonder over de afscheiding, in verband met het leerstuk der Kerk, in het Geloofsartikel 28 uitgedrukt, dewijl D^s. BRUMMELKAMP steeds zeer streng onderscheidde de afscheiding van het Bestuur en die van het genootschap der Hervormde Kerk.

De broeders BRUMMELKAMP c. s. al den tijd bij de Vergadering tegenwoordig zijnde, ook dan zelfs wanneer over hen gehandeld werd, las de Praeses het bovenvermelde voorstel nog slechts éénmaal aan hen voor, en verzocht hen, om in de eerstvolgende zitting hun antwoord gereed te hebben.

Aan dit verzoek werd op de volgende wijze beantwoord:

D^s. BRUMMELKAMP verklaarde: 1°. dat elk der broederen zich voor zich zelve zou verklaren; en 2°. dat hij zich niet met ja of met neen zou kunnen verklaren, maar zijn gevoelen, door hem op het papier gebragt, wilde voorlezen.

Dit, zeide hij, zou wel niet regtstreeks aan het doel der Vergadering beantwoorden, doch was voor hem eene behoefte.

Daarop las ZEw. dit volgende:

«In den brief, waarin deze Vergadering is opgeroepen, wordt de vraag geopperd over mogelijke *verandering* der Dordsche Kerkördening. Broeder JOFFERS heeft, in verband met den brief zijner Classis, gezegd: dat ZEw. niet zoude mededoen, indien ook al *de Synode er toe* besloot.

Hierin wordt *een beginsel* geopenbaard; hetzelfde beginsel openbaarden in der tijd de broeders SMIT en HOKSBERGEN. De Provinciale Vergaderingen van *Friesland* en *Drenthe* keerden Provinciaalswijze (1838 of 1839) terug tot de Kerkördening van

Dordrecht, met verlating van de Utrechtsche, die door de algemeene Vergadering was aangenomen; van lieverlede vloeiden andere provinciën daarin toe.

Dit was beleving van hetzelfde beginsel.

In 't jaar 1840 keerde de Algemeene Vergadering tot de Dordsche Kerkördening terug. *Noord-Braband* kreeg in dezen tijd eene *eigene* Kerkördening, en werd er ook mede gedragen. In 't jaar 1846 maakte zij weder nieuwe bepalingen, en weigerden *Gelderland* en *Overijssel* mede te gaan.

Dit was ook beleving van hetzelfde beginsel.

Ieder onzer meende daarin zoo te moeten handelen, om het *Gereformeerde* beginsel te handhaven; dat, zoo hij meende, *door de Algemeene Vergadering verlaten* werd.

Intusschen werden desnietteenstaande SMITT en HOKSBERGEN in dien tijd door de Algemeene Vergadering gedragen.

Ook de Provinciale Vergaderingen van *Friesland* en *Drenthe* werden gedragen.

Deze Vergadering draagt er D^s. JOFFERS ook mede. Volgens *mijne overtuiging* was en is zulks goed, uitnemend goed. Wij echter alleen worden er om verworpen. Zoolang de Vergadering dit niet inziet, en daarvan terugkomt, kan ik niet verder met haar handelen.

Mijne liefde, onze onderlinge liefde, zoo ik hoop, blijft, en is door onze zamenspreking versterkt.

Amsterdam,
24 April 1851.

(get.) A. BRUMMELKAMP.

Vriendelijk verzoek ik mede openbaarmaking dezes, zoo verre als de Handelingen dezer Vergadering openbaar gemaakt worden.

Mijn verzoek betrekkelijk de mede-opname van hetgeen ik gisteren avond voorgelezen heb, herhaal ik.»

D^s. DONNER verklaarde zich in de hoofdzaak met D^s. BRUMMELKAMP vereenigd, er bijvoegende: dat wij, volgens ZEW^s. oordeel, in beginsel vereenigd zijn, doch in de toepassing van hetzelfde te zeer verschillen, dan dat wij zamen kunnen werken, en hij achtte het daarom beter, dat men den loop der zaken eerst nog beter inzic.

De Praeses antwoordde daarop, dat, volgens de formulieren onzer Kerk, in overeenstemming met Gods Woord, alle de geloovigen zich moeten vereenigen, doch dat ZEW^s. verklaring niets anders is dan scheuring, en scheuring voorstaande.

D^s. DONNER zeide: ik wil dit wel niet ontkennen, doch behoud evenwel mijnen scrupel, dat eene vereeniging eene grootere scheur zal veroorzaken, en wensch daarom buiten de vereeniging te blijven.

D^s. BREUKELAAR vereenigde zich met D^s. BRUMMELKAMP, en D^s. DONNER. D^s. VAN LEEUWEN verklaarde zich zoo als D^s. BREUKELAAR, en voegde er bij:

«Het wachten met de vereeniging zal goed zijn, ten einde de behoefte aan vereeniging levendig gevoeld, en het gemis ondragelijk worde. Neen, geene vereeniging; want de Kerk-orde is bij ons niet, wat zij bij de vaderen was: toen was het een liefelijke band, doch nu een stok, om er ons mee te slaan.»

De Praeses verzocht aan D^s. VAN LEEUWEN, om deze beschuldiging te bewijzen, doch zulks werd door ZEW. geweigerd; dewijl hij oordeelde, dat die bewijzen duidelijk genoeg openbaar waren, vooral ook in de behandeling van zijne eigene zaak, in de Provincie *Friesland*.

De Praeses bleef ook daarna nog sterk bij D^s. VAN LEEUWEN aandringen, om dat bewijs te geven, zeggende: dat het beroep op hetgene met hem voorgevallen is, hier niet als bewijs kon gelden, dewijl dan die zaak vooraf zou moeten onderzocht worden; doch D^s. VAN LEEUWEN volhardde bij zijne weigering. Dit verzoek, het sterk aandringen van den Praeses, deed D^s. DONNER het woord hervatten, en zeggen:

«Broeder! ik zal slechts eens eene zaak noemen, bij voorbeeld: wij zijn reeds eenigzins geslaagd, om eene school te vestigen, en denken daaraan ook te laten arbeiden mannen, die nog niet bij ons behooren, doch die zich reeds sedert lang betoond hebben, de waarheid lief te hebben en voor te staan; doch dit zou de Vergadering niet willen toestaan.» De Praeses beantwoordde D^s. DONNER, en zeide: dat de oprigting eener school goed is, doch dat ook de wijze van oprigting goed moet zijn, en dat noch tegen het een, noch tegen het ander aanmerking

gemaakt zou worden, indien zij in dezen slechts handelden overeenkomstig Gods Woord, de formulieren van eenheid en Kerkorde. Verder zeide ZEW.: Broeder! wij weten eigenlijk nog niet wat u verhindert, om met ons te vereenigen; maar is het dan misschien ook de door u bedoelde school? want dan zouden wij daarover met ulieden kunnen handelen.

Dit werd door D^s. BRUMMELKAMP beantwoord, met te zeggen: dat de school niet als de oorzaak beschouwd moet worden, maar dat die te vinden is in tegenovergestelde rigtingen, sinds eenigen tijd geopenbaard.

D^s. VAN HOUTEN verklaarde, dat de zaken hem uit alle de gesprekken duisterder zijn geworden, dan zij te voren waren; doch dat, indien alle de broeders zich kunnen vereenigen, ook zijn hart ruim is, om mede te gaan. De Ouderlingen GROOT NIBBELING en DIKKER waren reeds in eene vorige zitting vertrokken, en konden zich dus niet verklaren.

De Praeses tot D^s. BRUMMELKAMP terugkomende in zijn gesprek, las deze nogmaals het door hem het laatst ingediende stuk voor, en op de vraag van den Praeses: waarin wilt gij dan toch gedragen worden, als gij u met ons zoudt vereenigen, antwoordde hij: «daarop antwoord ik niet.» Hierop volgden vele en velerlei gesprekken, uit welke, deze vergeleken met de vroegere, de Ouderling PLOEG meende te moeten besluiten, dat D^s. BRUMMELKAMP, door het maken van onderscheid tusschen afscheiding van het Kerkbestuur en afscheiding van het genootschap, zijn standpunt gelijk acht aan dat van onze vaders, in de dagen onmiddellijk aan de jaren 1618 en 1619 voorgaande, die zich toen niet hebben afgescheiden van de Kerk, maar stelden zich op zich zelve, verkozen hunne Leeraren, Onderlingen en Diakenen, bragten vergaderplaatsen in gereedheid, enz. — zie FRUITIER en anderen.

D^s. BRUMMELKAMP antwoordde hierop: dat hij dat niet wil tegenspreken, doch zegt ten slotte, dat hij bleef bij zijne op gisteren afgelegde verklaring.

Eindelijk brak de Praeses de gesprekken af, en stelde voor, dat de Vergadering mogt oordeelen over het besprokene, betreffende de vereeniging met deze broeders. Daarop alle de broeders hun oordeel uitbrengende, stemden hierin volkomen over-

een, dat de Vergadering harerzijds alles gedaan had, wat met mogelijkheid gedaan kon worden, en dat hier alle mogelijke rekkelijkheid was gebruikt geworden. Zoo oordeelden zelfs ook de broeders BRUMMELKAMP c. s.

Eindelijk oordeelden de broeders geheel eenparig, dat de vereeniging, door allen zoo zeer gewenscht, onmogelijk is te treffen, en dat het daarom geheel te vergeefs zou zijn, hierover langer te handelen.

Tevens achtte men noodig, dat door de Vergadering, op de drie door D^s. BRUMMELKAMP opgegevene punten, alsmede op de laatstingeleverde verklaringen van ZEw. eene tegenverklaring gegeven zou worden.

D^s. BRUMMELKAMP c. s. waren bij het uitbrengen van dit oordeel tegenwoordig, en daarom zegt de Praeses tot hen: Broeders! gij hebt het oordeel der Vergadering gehoord, en zult ook zelve alzoo moeten oordeelen.

Zij stemden ook dit toe en verklaarden, dat zij nu wenschten te vertrekken. De Praeses verzocht daarom D^s. TIMMERMAN, dat ZEw. vooraf nog het aangezicht des Heeren zou willen zoeken. Daaraan werd beantwoord, na vooraf gezongen te hebben Ps. 94: 8.

De broeders gereed zijnde om te vertrekken, werden vooraf nog, zoo door den Praeses, als ook door onderscheidene andere leden der Vergadering vermaand en gebeden om toch geene scheuring te bevorderen in dat ligchaam, hetwelk in zijn hoofd één is.

De broeders, tot droefheid van geheel de Vergadering vertrokken zijnde, werd door den Praeses voorgesteld, eene Commissie te benoemen, die zoo spoedig mogelijk zal inleveren:

a. eene verklaring, hoe de Kerk voortaan de van ons vertrekkende broeders zal moeten beschouwen.

b. eene verklaring, hoe wij ons voortaan te hunnen opzigte zullen moeten gedragen.

c. eene beantwoording van de drie door D^s. BRUMMELKAMP opgegevene punten, benevens de door ZEw. het laatst ingeleverde schriftelijke verklaring.

Hiertoe zijn benoemd, DD^s. F. A. KOK, GEZELLE MEERBURG, POSTMA.

Door deze Commissie worden twee afzonderlijke stukken ingeleverd, en beide voorgelezen.

Deze beide zijn daarna door de Vergadering vereenigd of gewijzigd, zoodat het als besluit der Vergadering aldus is aangenomen :

1°. De Vergadering twee dagen met alle langmoedigheid bezig geweest zijnde, om tot vereeniging te komen, was zulks toch, in betrekking tot die broeders, vruchteloos; ofschoon zij steeds verklaarden echt Gereformeerd te zijn, bleek het echter duidelijk aan de Vergadering, dat zij dit niet zijn in betrekking tot de regering der Kerk; trouwens, hoewel zij de aan hen voorgelegde verklaring goedkeurden, — behalve D^s. BRUMMELKAMP, die zich niet door ja of neen geliefde te verklaren, maar las in stede van dat voor een geschrift, door ZEW. ontworpen, — verklaarden zij nogtans niet te durven vereenigen.

D^s. BRUMMELKAMP verklaarde daarenboven nog, zich nooit van het Hervormd Genootschap, maar wel van het onwettige Kerkbestuur te hebben afgescheiden, en dat hij daarom zich verplicht acht met degenen, die zich nog in dat Kerkgenootschap bevinden, zamen te moeten werken, ware het mogelijk, om het onwettige Kerkbestuur, hetwelk ZEW. zeide een dievenbestuur te zijn, dat was ingedrongen, krachteloos te maken, en alzoo de Hervormde Kerk, ware het mogelijk, te herstellen zoo als dezelve was vóór 1816.

Ten aanzien van het Kerkelijk standpunt tegenover dat van D^s. BRUMMELKAMP c. s. verklaart de Synode: dat zij zich, overeenkomstig Art. 28 onzer Geloofsbelijdenis, heeft afgescheiden van de Hervormde Kerk,

omdat deze de kenmerken van de ware Kerk van CHRISTUS heeft verloren.

Uit het bovenstaande is het *onderscheiden standpunt* duidelijk.

Wij gelooven, door Gods vrije en ontfermende genade, overeenkomstig des Heeren Woord 2 Kor. 6: 17, in verband met Openbaring 18: 4: «daarom gaat uit «het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, «en raakt niet aan hetgene onrein is, en ik zal u «aannemen,» verwaardigd te zijn geworden om een Kerkgenootschap te verlaten, hetwelk het kenmerkende van de ware Kerk geheel heeft verloren; ofschoon er ook sommige Predikanten in zijn, die betuigen, de Gereformeerde leer in alle hare stukken en deelen aan te nemen, en die trachten de Kerk in de Kerk te herstellen, welk herstel onzes erachtens even onmogelijk is als in de tijden der Reformatie, omdat de fundamenten van onze Gereformeerde Kerk dáár zijn weggenomen.

Indien wij dit in gemoede voor den Heere niet geloofd hadden, dan hadden wij ons, overeenkomstig onze formulieren van eenigheid, niet mogen afscheiden, en zouden derhalve ons tegenwoordig standpunt moeten verloochenen, hetwelk door ons bij dezen niet mogelijk is, omdat wij van harte gelooven, dat de Heere JESUS, als Koning der Kerk, Zijn volk uit eene valsche Kerk gelieft uit te leiden.

2°. Dus beschouwt de Vergadering hen, en allen, die het met hen eens zijn, om zich der gemeenschap van de Christelijke Afscheiden Gereformeerde Kerk in Nederland te onttrekken, als zich buiten onze Kerkelijke gemeenschap te bevinden. En

3°. Volgt hieruit, dat wij van nu af met hen, op hun standpunt, als zoodanig, geene Kerkelijke gemeenschap kunnen oefenen, zoolang zij daarop blijven staan, en hen dus onder ons voorts ook niet kunnen opnemen, noch laten dienen als Gereformeerde dienaren, omdat zij zelve geweigerd hebben de vereeniging op die gronden te aanvaarden; zoolang zij n. l. niet tot die omhelzing en verklaring voor een wettig Kerkbestuur, hetzij Kerkeraad of Classis, enz., zullen zijn gekomen. Hierenboven betuigt de Vergadering, dat zij hartelijk de terugkeering, op echte Gereformeerde gronden, van die broeders, ja de komst van alle opregten in ons Vaderland, als zoodanig, verlangt, wenscht en bidt.

voorwaarde
 vereeniging
 alleen
 op een
 vereeniging
 "terugkeering"

4°. Belangende de inlevering van een geschrift van D^s. BRUMMELKAMP, in plaats van eene ronde verklaring op het afgevraagde, denkt de Vergadering, dat dit wel is eene mededeeling van de geschiedenis van sommige zaken, naar ZEw. beschouwing voorgedragen, maar geene ronde verklaring op hetgeen de Vergadering van ZEw. had gevraagd, en dat het beroep op onderscheidene Provinciën of persoonlijke gezegden, door ZEw. is geschied om eene ronde verklaring te ontwijken.

5°. Eindelijk betreffende de drie genoemde zaken van D^s. BRUMMELKAMP, vermeld in Art. 15, antwoordt de Vergadering:

a. Op het eerste punt, dat haar niet bekend is, dat hierin nalatigheid in de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk bestaat, maar zij meent zich overtuigd te kunnen houden, dat genoemde Kerk deze zaak betracht, zoo als die in de Leerregels van Dord-

prediking
 aanbodt
 der
 synode

recht, 1618 en 1619, in overeenstemming met de andere formulieren van eenigheid der Gereformeerde Kerken in Nederland is uitgedrukt, en zij acht het dus onnoodig, daartoe eenige nieuwe bepaling te maken, of eene vernieuwde verpligting, als Synode, uit te spreken. Integendeel verklaart de Vergadering zich verontwaardigd over de vordering van dit punt door D^s. BRUMMELKAMP gedaan; omdat zij oordeelt, zoo er al een persoon onder ons mogt zijn, die dat naliet, of niet op de regte wijze deed, bekend bij D^s. BRUMMELKAMP, de regte manier dan niet is, hiervan melding op eene Synode te maken, maar dat men verschuldigd is, volgens Matth. 18, eerst zulk eenen in persoon hierover te onderhouden, en zoo hij niet gewonnen wordt door betere overtuiging, hem nog eerst bij zijn respectief Kerkbestuur te moeten aanklagen, volgens onze Gereformeerde Kerkregering.

b. Aangaande het tweede punt, om namelijk elk-ander voor Gereformeerd te erkennen, oordeelt de Vergadering, dat zij zich reeds genoeg verklaard heeft onder N°. 1, de verklaring van haar standpunt tegenover D^s. BRUMMELKAMP c. s., en dat elk verstandige zulks daaruit genoegzaam duidelijk kan lezen.

c. Betrekkelijk de erkenning van de door hen bedoelde School kan de Vergadering niet beslissend antwoorden, omdat haar van die School nog niets zekers bekend is geworden. De Vergadering bidt tevens den Heere, dat Hij al Zijn volk nog eens mogt te zamen brengen door Zijnen Geest, naar Zijn Woord! Amen.

Eindelijk werd besloten, aan D^s. BRUMMELKAMP c. s. van dit besluit per brief kennis te geven.

2°. Verder heeft de Vergadering gehandeld over de broeders, die zich noemen Gereformeerden onder 't Kruis. Over hen is ook reeds gehandeld in de Synode van 1849, zie Verslag, bladz. 13 en volg., alwaar ook te vinden is de oorsprong en ontwikkeling der scheuring.

Ook aan deze broeders was door den Kerkeraad van *Amsterdam* geen brief van aanschrijving tot het houden dezer Vergadering, gelijk iedere Provinciale Kerkvergadering ontvangen heeft, toegezonden, doch zij droegen hiervan kennis door eenen brief, geschreven op last van de vereenigde Provinciale Vergadering van *Noord-Holland* en *Utrecht*, gehouden den tweeden April dezes jaars, door D^r. *ESKES* aan D^r. *KLINKERT*. Copie van dezen brief, benevens het antwoord van D^r. *KLINKERT*, was bij de Vergadering ingekomen.

Ook was er nog een brief, ondertekend *W. H. VAN LEEUWEN*, *V. D. M.* aan *den Helder*.

In dezen laatsten brief was tevens eene acte van verbindtenis tot vereeniging van de leden der Gereformeerde Kerk in *Nederland*, opgesteld door *J. KLOK*, te *Delfzijl*. Door deze brieven kreeg de Vergadering aanleiding om over hen te handelen.

In den brief van D^r. *ESKES* was niet slechts eene bekendmaking van het houden dezer Vergadering, maar tevens eene uitnoodiging tot het afvaardigen van eene Commissie uit hunne Vereeniging tot deze Vergadering, ten einde over de hereeniging te handelen.

Het antwoord van D^r. *KLINKERT*, op dezen brief gezonden, behelsde geene bepaling of er aan deze uitnoodiging gevolg zou worden gegeven of niet.

De brief van D^r. *VAN LEEUWEN* was door *ZEW.* persoonlijk geschreven, en behelsde de voorwaarden en de wijze, waarop de hereeniging, volgens zijn inzien, gevonden zoude kunnen worden.

Door D^r. *POSTMA* werd de Vergadering evenwel namens D^r. *KLINKERT* nader bekend gemaakt met de redenen, waarom er geene Commissie was gezonden. Deze redenen waren:

1°. dat zij niet als afgevaardigden, maar slechts als afzonderlijke personen zouden hebben kunnen komen;

2°. dat de Vergadering dan vrijer zou kunnen zijn in hare beraadslagingen over deze zaken.

Verder verzocht D^r. KLINKERT, bij monde van D^r. POSTMA, dat deze Vergadering de gronden, waarop vereeniging mogelijk is, duidelijk ontwikkeld voorstellen, door eenen brief mededeelen, en dien brief, door eene Commissie vergezeld, zenden zou tot hunne Algemeene Vergadering, die gehouden stond te worden den 6^{den} Mei te *Apeldoorn*.

Over deze zaak werd veel gesproken, en hadden allen de gelegenheid om het *voor* en *tegen* ter tafel te brengen en te verdedigen.

Het einde dezer beraadslagingen was, dat aan eene Commissie zou worden opgedragen, een voorstel te doen over de wijze, waarop deze vereeniging zal kunnen plaats hebben.

De daartoe verkozene broeders waren DD^r. F. A. KOK, POSTMA, VAN DER WERP.

Dit voorstel ingekomen zijnde, werd voorgelezen, beoordeeld en eindelijk als besluit der Vergadering aldus aangenomen :

Naar aanleiding van eene uitnoodiging van *Noord-Holland* aan broeder D. KLINKERT, Leeraar onder de Gemeente getiteld: Gereformeerde Gemeente onder het Kruis, te *Zwolle*, waarop eene boodschap in de Vergadering is gebracht, alsmede ingevolge van eenen brief, aan deze Synode gerigt door W. H. VAN LEEUWEN, Leeraar onder bovengenoemde Gemeente aan *den Helder*, begaf de Vergadering zich, met genoegen en alle bereidvaardigheid, tot de behandeling en overweging *hoe* en op *welk eene wijze*, van onze zijde (algemeen beschouwd), die broeders met ons zouden vereenigd kunnen worden.

Dan nadat de Vergadering met allen ernst hierover had gehandeld, bleek het, dat, hoe gaarne zij die broeders ook weër met zich vereenigd zag, zij toch hunne handelwijze in de onttrekking aan onze Kerkelijke gemeenschap en het aanstellen van Leeraars blijft afkeuren. Echter oordeelt de Vergadering, dat

de vereeniging van onze zijde kan worden toegestaan op de navolgende gronden:

1°. Moet door hunne Algemeene Vergadering, of door een iegelijk afzonderlijk, die zelfde verklaring van instemming met ons gedaan worden, in opzigt tot de leer en Kerkregering, even als van D^s. BRUMMELKAMP c. s. is gevraagd, niet omdat wij eenig verkeerd nadenken hebben op hunne zuiverheid, maar opdat wij alzoo een' vasten regel volgen. De Vergadering vertrouwt, dat genoemde broeders ook met alle toegenegenheid die instemming met ons in en op gemelde gronden gulhartig zullen doen, vermits zij zich hieromtrent altijd zoo hebben verklaard, als hieraan te willen vasthouden.

2°. De Vergadering, dus de manier van hunne zending voor hunne rekening latende is echter genegen, wanneer zij tot de Vereeniging op gemelde gronden kunnen toetreden, hen onder ons op te nemen, gevende hun derhalve door deze opneming eene zending onder onze Kerkelijke gemeenschap, de vroegere omstandigheden, die aanleiding tot de scheuring gegeven hebben, in aanmerking genomen.

De Vergadering laat echter aan elke Classis over, wat ook de Synode van *Middelburg* 1581, vrage 2, aan dezelve heeft toegestaan. En aldus trachtende van weêrskanten te vergeven en te vergeten dat achter is, betuigen wij tevens hierbij onze smart, dat er alreede zoo vele jaren in verwijdering van elkander zijn doorgebracht.

NB. Daar door deze vereeniging op sommige plaatsen meer dan één Leeraar zoude bevonden worden,

laat de Vergadering deze omstandigheid te regelen aan elke Gemeente, of ook aan de Classis respectvelijk, over. Dit laatste echter als raadgeving.

Aangaande de erkenning, die sommige onzer Gemeenten sinds eenige jaren hebben verkregen, oordeelt de Vergadering, dat men hierover geene moeite zal krijgen, volgens onze Synode van 1840, bladz. 25 en 26, en het Verslag van hunne Algemeene Vergadering van 1849 Art. 7, welke beide spreken van elkander te verdragen.

Derhalve moest men kunnen vereenigen, en niet meer onderling twisten of verdeeld zijn.

Verder besloot de Vergadering, overeenkomstig het verzoek van D^s. KLINKERT, eene Commissie te verkiezen, die op hunne Algemeene Vergadering te *Apeldoorn*, den 6^{den} Mei e. k., dit besluit der Vergadering zal overbrengen, en overeenkomstig hetzelfde, met die broeders handelen.

De verkozene broeders zijn DD^s. W. A. KOK, POSTMA en VAN VELZEN.

Tevens werd hierbij bepaald, dat, indien dit mogelijk mogt zijn, in dit Verslag mededeeling zou gedaan worden van den afloop der zaak. Daarom volgt hier het Verslag, door de Commissie ingediend:

Overeenkomstig den last der Synode hebben de ondergeteekenden zich op de Algemeene Vergadering der Gemeenten, genaamd de Gereformeerden onder het Kruis, op den 6^{den} Mei l.l. te *Apeldoorn* vervoegd. Door ziekte was een lid der benoemde Commissie, D^s. W. A. KOK, verhinderd mede te gaan. In zijne plaats hadden wij het voorregt en het genoegens ons te zien bijgestaan door D^s. P. H. ESKES, Herder en Leeraar van de Gemeente te *Bunschoten*, die door bijzondere omstandigheden in de gelegenheid was en zich aanstonds bereidwillig toonde om der Kerk deze dienst te bewijzen. Weinig konden wij vermoeden, dat deze zijne laatste liefdedienst aan de Kerk op aarde

zijn zoude. Reeds den vijfden dag daarna had de Heere hem uit de strijdende Kerk opgeroepen. De gedachtenis van dezen broeder blijve onder ons in zegening!

Nog werden wij vergezeld door de Predikanten W. H. FRIELING, K. VAN DEN BOSCH, E. WEERS, S. SIJPKENS en G. BRUNEMEIER, de laatste uit het Graafschap *Bentheim*. In de bedoelde Vergadering verschenen zijnde en opening van onzen last gedaan hebbende, is daarover gemeenschappelijk en broederlijk gehandeld. Weldra bleek het, dat de Vergadering geen het minste bezwaar had ten opzichte van hetgeen wij haar als de twee hoofdzaken, waarin overeenstemming moet zijn om Kerkelijk vereenigd te leven, voorstelden. Integendeel, zij betuigde aanstonds hartelijk en ten volle met onze leer en Kerkregering, de drie formulieren van eenigheid der Gereformeerde Kerk en de Kerkordening van *Dordrecht* van 1618 en 1619 in te stemmen. Ook het bepaalde door de Synode, betreffende de erkenning van hare Leeraars, als zij door vereeniging onder ons zouden zijn opgenomen, had, dacht ons, de uitwerking, dat een groote hinderpaal tegen de vereeniging wegviel. Eene zwaarigheid bleef nogtans over. Sommige der bedoelde broeders verklaarden zich zeer tegen de wijze, waarop vele Gemeenten onder ons door de Burgerlijke Overheid erkend zijn, alsmede tegen den naam van *Christelijk Afgescheidene Gemeenten*. Wij hebben getracht dit bezwaar weg te nemen, aangetoond, dat, in de gewone bedeeeling des Heeren, de Kerk bij eene vernieuwde openbaring ook een' nieuwen naam ontvangen heeft; dat, wanneer wij in het voornaamste, in de eigenschappen en de kenmerken, in de leer en de regering der Kerk, dus in het wesen der zaak overeenstemmen, wij niet wegens den naam mogen gescheiden zijn; dat verscheidene Gemeenten, die door onze Synode vertegenwoordigd worden, nogtans geene erkenning van de Overheid gevraagd hebben, en dat op onze Synode reeds bepaald is, alle Provinciale Kerkvergaderingen uit te noodigen om te handelen over het voeren van één' naam door alle de Gemeenten in ons land, die met de Synode vereenigd zijn; terwijl voorts bij de Overheid aanzoek zal gedaan worden om onder zoodanigen naam, bijv. *Christelijk- of Oud-Gereformeerd*, erkend te worden.

Na eenige broederlijke gesprekken over deze zaak, besloot de Vergadering, dat zij, afschrift van het besluit der Synode haar overhandigd zijnde, later ons schriftelijk het eindbesluit zoude mededeelen, 't welk zij na hoofdelijke stemming in eene van hare volgende zittingen zou nemen. Hierop zijn wij van de bedoelde Vergadering met wederzijdsche zegenwenschen, en met gebeden en dankzegging tot den Heere, gescheiden.

Later hebben wij dezen brief ontvangen:

Aan de WelEd. Achth. Comm. van
de Synode der Chr. Afgesch. Gemeenten, zitting gehouden hebbende te *Amsterdam*, den 20sten April 1851, en volgende dagen.

WelEerw. Broeders, leden der Commissie!

Genade, liefde en vrede worden ons allen rijkelijk verleend van den onveranderliken Verbonds-God Zijns volks, dit is de wensch en bede onzer harten. Amen!

Wij rekenen ons hoogst gelukkig, het groot voorregt te mogen erlangen, om als op nieuw den eersten steen gelegd te zien tot vestiging van het, naar ons gevoelen, eenige fundament of grondvest, waarop het gebouw der ware Kerk en Gemeente in ons Vaderland gebouwd en voltrokken kan worden; wij bedoelen de stichting der zuivere *Gereformeerde* leer en regten der Kerk en de naauwe en echte vereeniging onder hare belijders. Reeds lang, dit is al te wel bekend, heeft eene scheuring in het midden van dat ligchaam, kennelijk en voor velen smartelijk, plaats gegrepen en scheen eene algeheele slooping en ruïne alhier in ons Vaderland ten gevolge te hebben; hoewel in zeker opzigt daaronder, wat het gemeen betreft, de fundamentele gronden van onze Gereformeerde leer bewaard bleven in den boezem vooral van twee hoofdpartijen, voor zoo verre ons bekend is, die der Gereformeerde Gemeenten onder het Kruis

en der Christelijk Afgescheidenen. — Thans echter mogen wij den dageraad van dien blijden, lang verwachten morgenstond als zien aanbreken, waarop eene nieuwe aaneensluiting van die twee hoofdpartijen kan geboren worden. Door wederzijdsche toenadering alleen is die hereeniging denkelijk en mogelijk. Tot onze groote blijdschap en onzer aller innig genoegten, zien wij daartoe als het ware den eersten stap en de eerste schrede gedaan. Wij mogten, om de geschiedenis van alle voorbereidende handelingen niet op te halen en aan te roeren, thans het groot genoegten smaken, UEerw. Commissie van de Synode der Christelijk Afgescheidene Gemeenten in het midden onzer Vergadering te ontvangen, om met ons te contracteren of te onderhandelen, hoe en op welk eene wijze met ons te kunnen en te mogen vereenigen. UEerw. Commissie heeft dan uwe gronden waarop, aan het ligchaam der Vergadering ter tafel bloot gelegd. Daaruit is voor onze Vergadering gebleken, dat dezelve bestonden principaallijk uit die voorname hoofdpunten, vervat in een Extract der Notulen uwer achtbare Synode, ons door het lid der Commissie, D^s. POSTMA, voorgelezen en later door ZEerw. in copie ons toegezonden, onder geleidende missive als n.l. 1) onze wel beproefde leer en Kerkregering van de Gereformeerde Kerk in *Nederland*, zoo als wij begrijpen, gegrond op de Nationale Synode van *Dordrecht*, 1618 en 1619. Hierin heeft de Vergadering dadelijk verklaard met de Christelijk Afgescheidene eens te zijn en volkomen vereenigd, waardoor het eerste punt, daarin begrepen, is getroffen. Wat aangaat de erkenning van de wettigheid onzer Herders en Leer-aars, door UEerw. Commissie verklaard en vervat in punt 2 van gezegd copie, zoo kan ook de Vergadering op dien grond daarin toetreden; waarmede wij ons, en dit is onze tweede verklaring, alzoo van ganscher harte vereenigen en geene aanmerkingen of uitzondering daarop willen maken; zoodat de vereeniging, ten aanzien van die twee voorgestelde punten is gevonden. Aangaande nu het *derde* hoofdpunt van meergemeld verslag der Synode ten opzichte van de erkenning, die sommige der Christelijk Afgescheiden Gemeenten van 's Rijks wege eenige jaren hebben verkregen, en de Synode oordeelt, dat men hierover geene zwaarigheid of moeite zal krijgen, volgens ulie-

der Synode van 1840, bladz. 25 en 26 en ingevolge ons eigen Verslag onzer Algemeene Vergadering van 1849, Art. 7, zoo merkte de Vergadering eensdeels hieromtrent in het gemeen aan, dat, onzes inziens, dit steeds door de meerderheid der Christelijk Afscheidenen verkeerd is begrepen en opgevat geworden, en hetzij hoe men hetzelfde beschouwe en op welke leest men het schoeije, wij voor ons het er altoos voor gehouden hebben en nog houden als eene verloochening van en inbreuk maken op het koninklijke ambt van den Heere CHRISTUS, terwijl, naar onze Gereformeerde leer, de Overheid wel toezigt, maar geenszins eene magt heeft over de Kerk en het daarom onwettig en ongeoorloofd is die bewuste vrijheid aan te nemen; weshalve wij ons er nimmer mede hebben kunnen vereenigen en nog niet vereenigen; al waarom de Vergadering anderdeels hieromtrent heeft besloten en nog besluit bij dezen, dat wij hierin geene moderatie of tolerantie kunnen en mogen gebruiken, maar er blijven op staan, dat die gezegde vrijheid, met aankleve van die, door ulieden worde herroepen en ingetrokken, om alzoo met ons op te trekken onder den titel van *Gereformeed*; zoodat, wanneer daartoe is getreden, onmiddellijk de vereeniging is daargesteld. Dan, daar wij vernomen hebben, dat in het Verslag van UEerw. Algemeene Synode meergemeld is geproponeerd, dat men daartoe bij de Staatsregering zoude werkzaam zijn, en deswege eene circulaire bij de respectieve Gemeenten zal rondgaan ter approbatie en acceptatie, waarin op de bewuste en gevorderde zaak zal worden gewerkt, zoo vertrouwen wij in gemoede, dat dit laatste geen keerpunt van scheiding langer zal veroorzaken, maar men in dezen zal toetreden, opdat langs dien weg alle beletselen en hinderpalen tot vereeniging, mogen worden uit den weg geruimd. De Vergadering heeft daarbij nog de eer UEerw. Commissie bij dezen te kunnen berigten, dat uit het ligchaam dezer Vergadering bij meerderheid van stemmen zijn benoemd, ingevolge art. 8 onzer Notulen, de broeders D^r. C^r. VAN DEN OEYER van *Rotterdam* en D^r. W. H. VAN LEEUWEN van *den Helder*, als leden der Commissie, om verder met UEerw. Commissie over de onderhavige zaak te handelen en wat verder met aanhanging of aankleve van die is te bewerkstelligen of te consuleren, om

namens al onze gecombineerde Gemeenten, bewuste vereeniging tot stand te brengen en te helpen bevorderen, waartoe over en weer correspondentie kan gehouden worden. Ten slotte kunnen wij echter niet voorbij om een paar aanmerkingen te maken op eenige uitdrukkingen, voorkomende in vorengemeld copie van het Verslag der Synode, en wel vooreerst, dat de Synode de handelwijze van onze Kerkelijke organisatie afkeurt, waarover wij echter in het breede niet willen uitweiden of in bijzonderheden treden, betrekkelijk het al of niet geoorloofde dier zaak, maar persisteren bij dezen nog, bij al onze handelingen te dien aanzien, en wel verre van daarin te hebben gefraudeerd, zoo vereenigen wij ons uitsluitend juist in die door ons gelegde gronden, wijl wij in dezen niet zijn afgeweken van het Kerkelijk standpunt, op het voetspoor onzer Dordsche vaderen, maar daaraan zijn blijven vasthouden. In de tweede plaats, dat wij door de vereeniging volstrekt niet te kennen geven, van onder ulieden de Christelijk Afgescheiden Gemeente te worden *opgenomen*, zooals in bovengemeld copie en verslag wordt uitgedrukt; maar dat het alleen moet betrokken worden onder den term van her- of vereeniging, laten de beide partijen zoo verre in hunne regten, als overeenkomstig is en bestaanbaar met het eenige ware standpunt hunner Kerkelijke organisatie. Terwijl eindelijk, UEerw. wel degelijk moet in aanmerking nemen en uitsluitend vasthouden, dat onze vereeniging niet anders geschiedt dan op grond van de leer, tucht, dienst en praktijk onzer vaderen, zoo als is vastgesteld op de Synode van Dordrecht in den jare 1618, 1619, als gegrond op het onfeilbare getuigenis Gods, uitgedrukt en vervat in de *Acte van verbindtenis*, welke vroeger is ingezonden op UEerw. Synode vorengemeld en waarvan UEerw. een Exemplaar zal worden verstrekt, zoodra dezelve door ons in druk zal zijn gebragt, en welke door ons in zijn geheel is aangenomen; welke Acte van verbindtenis door UEerw. Gemeenten tevens zal moeten en behooren te worden geaccepteerd, en wij bij dezen UEerw. voorstellen om daarmede te handelen, gelijk als vermeld wordt in de Notulen dezer Vergadering. Art. 8.

Waarmede wij ons, onder aanbeveling van UEerw. medewerking en daarstelling van voorgestelde zaken, na hartelijke

toebidding van des Heeren genaderijken zegen, met nederige hoogachting noemen,

Uwe liefhebbende medebroeders en opzieneren der Gemeente onzes Heeren JEZUS CHRISTUS.

Namens de Algem. Verg. van heden,

(get.) C. v. D. OEVER, *Praeses.*

W. H. v. LEEUWEN, *V. D. M. Scriba.*

Ten gevolge van het besluit in dezen brief vervat, met name dewijl betuigd wordt, dat de bedoelde Vergadering *niet tot de vereeniging kan toetreden 't en ware dat de vrijheid regtstreeks ingetrokken en herroepen en de titel van Gereformeerd door ons aangenomen worde*, oordeelen wij, dat de Kerk zelve alleen bevoegd is over deze voorwaarde te oordeelen. Wij verzoeken daarom, dat alle de Provinciale Kerkvergaderingen ons haar oordeel of besluit zullen mededeelen, wanneer zij naar aanleiding van een adres, dat volgens besluit der Synode haar zal voorgelegd worden, over het bedoelde voorstel zullen gehandeld hebben. Zoodra ons de noodige inlichtingen zullen gegeven zijn, wenschen wij ons in correspondentie te stellen met de Commissie, die door de Vergadering te *Apeldoorn* tot dat einde is benoemd.

De Koning der Kerk heele het gescheurde en doe ons allen wandelen in het midden van de paden des regts.

Den 28 Mei 1851.

(get.) S. VAN VELZEN.

D. POSTMA.

3°. Eindelijk is door de Vergadering gehandeld over D^s. L. LEDEBOER. Zie over ZEw. het Verslag van 1849, bladz. 17. Aan ZEw. was, op last van de meer gemelde Provinciale Vergadering der Provinciën *Noord-Holland* en *Utrecht*, een uitnodigingsbrief geschreven door D^s. NENTJES. Copie van dezen brief was in deze Vergadering, en werd gelezen. Door D^s. LEDEBOER was evenwel niet geantwoord. Ook was er van ZEw. geen brief op deze Vergadering, en kon dus de Vergadering te zijnen opzichte niets bepalen, maar moest de zaak laten berusten bij het bepaalde in 1849.

IV.

OVER DE THEOLOGISCHE SCHOOL.

Door de Synode van 1849 was bepaald, dat eene Theologische School zou worden opgerigt, en was daartoe reeds de benoeming geschied van het personeel der Leeraren, benevens van de plaats, waar bedoelde School zou worden opgerigt. Zie verslag van 1849, bladz. 18 en volg.

Aan deze bepaling was evenwel geene uitvoering gegeven, en de School tot op dit oogenblik nog niet tot stand gekomen. Hierover werd als nu gehandeld. Als redenen, waarom aan het besluit van 1849 geene uitvoering was gegeven, werden opgegeven:

1°. Het bezwaar, door eenige Provinciën gemaakt, over het tarief voor de gelden, die tot instandbrenging en onderhoud van bedoelde School noodig zijn.

2°. Dit bezwaar had den Kerkeraad van *Amsterdam*, en ook de Provinciale Vergadering van *Noord-Holland*, doen weigeren D^s. VAN VELZEN te laten vertrekken, zoolang er geene verzekering gegeven zou zijn geworden, dat het te kort van de eene Provincie door de andere Provinciën zou zijn aangevuld geworden.

3°. In den brief, daarover aan de onderscheidene Provinciën toegezonden, was door de Provincie *Noord-Holland* tevens de vraag gedaan, of er door de meerderheid der Provinciën niet kon worden toegestemd, om de School niet te *Franeker*, maar te *Amsterdam* te vestigen. De plaats der oprigting was daardoor eene andere oorzaak van het niet oprigten der School geworden.

4°. Eindelijk ook het lang wachten van D^s. MEERBURG eer ZEw. zich verklaarde omtrent de op ZEw. uitgebragte roeping.

Deze redenen, ofschoon de oorzaak van het niet uitvoeren van het besluit der Synode van 1849, werden beschouwd als daartoe geene aanleiding te hebben mogen geven. Evenwel was het der Vergadering bezwaarlijk te beslissen, aan wie de voorname schuld moet worden toegeschreven.

Daarom gaat zij, na vele voorafgaande gesprekken, over tot de verdere behandeling dezer zaak. De Praeses stelde daartoe de navolgende vragen aan de Vergadering voor:

1°. Of het besluit van 1849 moet worden uitgevoerd zoo als het ligt?

2°. Of dat dit besluit moet worden uitgevoerd met wijziging?

3°. Of dat de uitvoering van dit besluit moet worden opgeschort?

4°. Of dat het geheel moet worden opgeheven?

Hierop stemde de meerderheid voor de uitvoering met wijziging.

Daarna werd het besluit van de Synode van 1849 gelezen, en is men begonnen met hetzelfde te wijzigen.

Art. 1. a. Betrekkelijk de verkozene Hoofd-onderwijzers werd gevraagd, of zij de roeping wenschen te aanvaarden.

D^r. DE HAAN beantwoordde dit bevestigend.

D^r. MEERBURG verklaarde, dat het hem onmogelijk was.

D^r. VAN VELZEN zeide, dat hij blijkens de lastbrieven vrijheid meende te hebben, om te verlangen, dat er eene herstemming plaats zou hebben.

Daarop besloot de Vergadering vooreerst verder te gaan met de behandeling van de volgende Artikelen, om dan daarna nog weer met de geroepene broeders te spreken.

b. Betrekkelijk de plaats der oprigting werd gevraagd, of daartoe *Franeker* bepaald zoude blijven. De meerderheid oordeelde, dat hierin wijziging moest zijn.

Toen vroeg de Praeses, op voorstel van D^r. MEERBURG, of het dan *Amsterdam* zou moeten zijn. Deze stad kwam dadelijk ter sprake, doordien hiervan melding was gemaakt in de brieven van aanschrijving, en omdat het oordeel der Provinciale Vergaderingen was gevraagd, of men zich op die plaats niet zou kunnen vereenigen.

Ook hierop konde zich de meerderheid niet vereenigen.

Intusschen waren onderscheidene andere plaatsen genoemd geworden, zoo als *Leyden*, *Meppel*, *Smilde* en *Zwolle*, waarvan de eene door goedkoopheid van levenswijze, eene andere door de ligging of goede gelegenheid, die aldaar bestond, voor goede hulpbronnen, zich scheen aan te bevelen.

Over deze plaatsen, alsmede ook nog weder over *Amsterdam* en *Franeker*, werd gestemd. Bij het openen der briefjes bleek, dat de beide laatstgenoemde plaatsen de meeste stemmen op zich hadden vereenigd; daarom werd er besloten tot eene beslissende stemming over deze beide plaatsen. De stembriefjes

ingekomen zijnde, werd er vooraf bepaald, dat de plaats, die verkoren zou mogen worden, de volstreckte meerderheid van stemmen op zich zou moeten vereenigen. Deze bepaling geschiedde evenwel niet zonder tegenstand van sommige leden. De meerderheid echter oordeelde dit noodig, om zich van de medewerking van allen verzekerd te mogen houden. Na de opening der stembriefjes bleek het, dat er slechts 14 voor *Amsterdam* en 11 voor *Franeker* gestemd hadden. Deze uitslag werd veroorzaakt, doordien de overige broeders de briefjes in blanco hadden ingeleverd, of er op geschreven hadden, dat zij geene plaats konden of durfden verkiezen.

Hierdoor kwam de Vergadering tot eenen geheel onverwachten uitslag. De Vergadering gevoelde de moeilijkheid van het standpunt, waarop zij zich bevond, omdat bijna al de lastbrieven de vestiging der School stellig begeerden. Evenwel wist zij niet, op welk eene wijze zij tot een ander standpunt zou kunnen geraken. Aan de eene zijde wenschte zij zoowel als hare lastgevers de vestiging der School, doch aan de andere zijde wenschte zij tevens aan hare verplichting voor den Heere, onder wiens bestuur zij tot dezen uitslag was geleid geworden, getrouw te blijven. Daarom werd de zaak tot eene volgende zitting verschoven, en aan de broeders ernstig aanbevolen, rijpelijk over deze zaak na te denken bij zich zelve, en met den Heer en met elkander raad te plegen. Toen dan in de eerstvolgende morgenzitting op de zaak werd teruggekomen, werden de drie volgende voorstellen ingeleverd en voorgelezen.

Of de twee verkozene Hoofd-onderwijzers, die hunne roeping voorheen reeds hebben aangenomen, de School niet kunnen oprigten te *Franeker*, zonder de bediening van Leeraar te dier plaats of Gemeente waar te nemen; of de Hoofd-onderwijzer, die voor de Provinciën *Friesland* en *Groningerland* reeds jaren in die betrekking dient, niet voor de geheele Kerk kan dienen, en zich verplaatsen met zijne School naar *Amsterdam*, om, in vereeniging met D^s. VAN VELZEN, de opleiding van jon-

gelieden voor de predikdienst te bevorderen, of naar eene andere plaats en Gemeente, zoo als naar *Zwolle* of het *Hoogeveen*, enz.

(get.) T. F. DE HAAN.

Ondergeteekenden, in aanmerking genomen, dat de Synode het over de plaats van de op te rigten School niet eens kan worden, oordeelen, dat het hun beter voorkomt, de zaak aan iedere Provincie aan te bevelen, gelijk in 1840 is geschied.

(get.) D. POSTMA, V. D. M.
R. KUIPER.

Met de lezing van dit voorstel werden eenige andere, die hiermede in hoofdzaak overeenstemden, teruggenomen.

Dat de Vergadering het lot gebruike, opdat van den Heere worde aangewezen, waar de School opgerigt zal worden.

(get.) S. VAN VELZEN.

Eerst werd dat van D^s. DE HAAN ter beoordeeling overgegeven en afgestemd.

Dat van DD^s. POSTMA en R. KUIPER werd bij volstrekte meerderheid van stemmen aangenomen.

Door deze aanneming bleef dat van D^s. VAN VELZEN buiten beoordeeling.

Met de aanneming van dit voorstel, was tevens stilzwijgend de verklaring gegeven, dat het besluit van 1849 voor dit oogenblik onuitvoerbaar was, en daarom werd er afgezien van de verdere behandeling van genoemd besluit.

Dewijl de oprigting der Theologische School niet was tot stand gekomen, werd er gesproken over den Hoofd-onderwijzer T. F. DE HAAN.

ZEw. aan geene bepaalde Gemeente verbonden zijnde, is sedert eenige jaren werkzaam tot opleiding van toekomstige Leeraren. Hiertoe is ZEw. in der tijd beroepen geworden door de Provinciën *Friesland* en *Groningen*, en wordt, tot op dit oogenblik toe, door beide die Provinciën bezoldigd.

Bij besluit van de Synode van 1849 is ZEw. benoemd geworden tot Hoofd-Onderwijzer voor geheel de Kerk, en is ook deze benoeming door ZEw. aangenomen. Reeds zou die betrekking door ZEw. aanvaard zijn geworden, indien er geene verandering, geheel van hem onafhankelijk, was tusschen beide gekomen.

Ook in deze Vergadering werd die benoeming vernieuwd, en betuigde ZEw. zich bereid om der Kerk dienstbaar te zijn, waar zij dit mogt wenschen.

ZEw. is dus door roeping der Kerk, en aanneming van dezelve, eenigzins los geworden van de betrekking, waarin hij tot *Friesland* en *Groningen* stond. Hierdoor ook heeft de Kerk tot ZEw. eene verplichting op zich genomen, waarvan zij zich niet kan, noch durft losmaken.

Was ZEw. werkzaam in de dienst van eene bijzondere Gemeente, en had die Gemeente, na de aanneming van de roeping der Kerk, hare begeerte om ZEw. onder zich arbeidende te houden, geopenbaard, dan zou deze Vergadering niet goedgeeerd hebben, te zijnen opzichte iets verplicht te zijn; doch nu is de zaak anders. Te meer is dit het geval omdat de lasten van *Friesland* en *Groningen* zwaar zijn, en nu misschien wel eens ondragelijk zouden kunnen worden, omdat zij gehoopt hadden op eene opheffing van de tot hertoe met gewilligheid en opoffering gedragene lasten.

Daarom besloot de Vergadering, dat D^s. T. F. DE HAAN zoude blijven in zijne tegenwoordige woonplaats en werkkring, doch dat door de onderscheidene Provinciën zou worden bijgedragen voor niet minder dan de helft van dat traktement, hetwelk ZEw. voor het tegenwoordige ontvangt, zijnde ZEw. traktement *f* 1200.

De Provinciën zullen trachten deze gelden door vrijwillige bijdragen bijeen te brengen.

Dit geld zal geregeld ieder half jaar moeten worden overgemaakt aan den Provincialen Correspondent van *Groningen*. Tegenwoordig is Correspondent van

die Provincie D^s. E. LINDEMAN te *Warffum*. Door den Correspondent van *Groningen* zal eenmaal in het jaar aan de Correspondenten der onderscheidene Provinciën verslag worden gegeven van de door Z^Ew. ontvangene gelden. Hierdoor worden dan de Provinciën in de gelegenheid gesteld, om te beoordeelen, of zij ook te weinig hebben bijgedragen, en de bijdragen vermeerderd zullen moeten worden.

Deze bijdragen beginnen reeds 1 Mei dezes jaars.

3°. Betrekkelijk het onderwijs heeft de Vergadering bepaald, dat zij, die worden opgeleid en nog beneden de 30 jaren zijn, zullen worden onderwezen in de navolgende vakken:

A. *a.* Hollandsche taal en stijl.

b. Latijn, Grieksch, Hebreeuwsch.

c. Overzicht van de Algemeene Geschiedenis, en ook van de Geographie en Mythologie, zoo verre die tot de Geschiedenis vereischt worden.

d. Logica en Metaphysica.

B. *a.* Bijbelgeschiedenis. Daaraan verbonden Bijbelsche Geographie en Joodsche Oudheden.

b. Kerkelijke Geschiedenis.

c. De gronden der Bijbelsche Uitlegkunde.

d. Natuurlijke Godgeleerdheid.

e. Geopenbaarde Godgeleerdheid.

α. Stellige.

β. Wederleggende, voornamelijk hedendaagsche doolingen betreffende.

γ. Beoefenende.

f. Pastoraal, inzonderheid Predikkunde en Catechetiek. En eindelijk

g. Geschiedenis en inhoud der Formulieren van

Eenigheid, Liturgische Schriften en Kerkregering.

4°. Betrekkelijk het examen werd bepaald, dat de Kerk blijven zal bij hetgene hierover bepaald is in de Synode gehouden te *Groningen* in 1846, in Art. 36, hetwelk aldus luidt:

Niemand mag beroepen worden, dan die voor of in zijne Provincie, door gecommiteerden van wege dezelve, een præparatorioir of voorbereidend examen ondergaan heeft.

Het eind- of beslissend examen behoort te geschieden in de Provincie, waar de proponent beroepen is, op grond van Art. 4 der Kerkorde van 1619. Die Provinciale Vergadering geeft vooraf kennis aan de overige Provinciën, en verzoekt een' of twee afgevaardigden ter bijwoning der Vergadering. Het examen zal evenwel voortgang hebben, al is het dat de afgevaardigden niet verschijnen.

De Studenten zullen, naar verkiezing, het præparatorioir-examen ondergaan, waar zij van daan, of waar zij onderwezen zijn.

Bij deze bepaling wil de Vergadering evenwel Art. 8 der Dordsche Kerkorde in 't bijzonder onder 't oog gehouden hebben.

5°. Omtrent de Studenten werd gevraagd, wanneer het geoorloofd is, dat zij voorgaan, hoe zij dit moeten doen, en of zij ook den kansel mogen beklimmen?

De Vergadering beantwoordde dit met te verwijzen naar het besluit van 1849, Hoofd. 4, Art. 11, bladz. 24. Zij achtte het niet wel mogelijk, noch ook raadzaam, om in dergelijke zaken

eenen algemeen, in de geringste bijzonderheden verklaarden regel als wet voor te schrijven, en meende daarom, dat in 1849 hieromtrent genoeg is bepaald geworden.

V.

DE KERKORDE VAN DORDRECHT.

Naar aanleiding van den aanschrijvingsbrief, en ook van den lastbrief van *Noord-Brabant*, heeft de Vergadering gehandeld over het voorstel, om de Kerkorde van *Dordrecht* te herzien en overeenkomstig de tegenwoordige behoefte te veranderen.

Deswege werd door allen geoordeeld, dat dit voor het tegenwoordige niet raadzaam is.

Ook de afgevaardigden van *Noord-Brabant* stemden hiermede in, doch drongen evenwel sterk aan op eene verklaring der Synode van Art. 31, in verband met Art. 36, der bovengenoemde Kerkorde.

Dit was in hunnen instructiebrief bovenal aangedrongen. Door den broeder PLOEG werd daarenboven nog deze verklaring aangeboden :

De Provincie *Noord-Brabant* verlangt van de Synode de bewuste verklaring van Art. 31 en Art. 36, in hare instructie uitgedrukt, om den juisten zin, welke daaraan wordt gegeven, te kennen, ten einde in de toepassing niet te feilen. Namelijk, of Art. 31 beteekent zaken in appèl, hetwelk zij meent, waarover bij opklimming wordt gehandeld naar de bestaande regelen, en eindelijk met meerderheid van stemmen beslist. De Provincie wil hierdoor niet zeggen, dat eene Synode geene nieuwe regelen of besluiten met meerderheid van stemmen zou mogen maken.

(get.) B. H. PLOEG.

Hierover werd dan ook nog veel gesproken; waarop de Vergadering ten slotte oordeelde, dat die Artikelen

duidelijk genoeg waren, en daarom geene nadere verklaring behoeften.

VI.

OVER DE VRIJHEID VAN GODSDIENST.

Hierover werd gehandeld, naar aanleiding van de lastbrieven van de Provincie *Groningen* en die van *Noord-Holland* en *Utrecht*. Ook waren hieromtrent eenige brieven bij de Vergadering ingekomen.

Algemeen werd door de Vergadering erkend, dat er in de tegenwoordige vrijheid zaken gevonden worden, die bezwarende zijn voor de Gemeenten.

Zij wenschte daarom, dat hierin verandering gebragt mogt kunnen worden. Dit te beproeven, achtte zij hare roeping. Daarom werd er gesproken over de beste middelen, die hiertoe zouden kunnen worden aangewend, en werd besloten, dat men dit zou zoeken uit te werken door middel van verzoekschriften. Een ontwerp tot dat einde, op last van de vroeger genoemde Provinciale Vergadering van *Noord-Holland* en *Utrecht*, door den Praeses dezer Vergadering opgesteld, werd voorgelezen en daaromtrent besloten :

Dat dit ontwerp zal worden toegezonden aan de onderscheidene Provinciale Kerkbesturen, ten einde deze daarover mogen beraadslagen.

In dat ontwerp werd gesproken van eene Commissie, die bij den Koning en de Regering des Lands de zaken der Kerk uit haren naam zou moeten behandelen, en hare belangen zoeken te bevorderen. Tot de benoeming van deze Commissie werd besloten, en bleek het na de opening der stembriefjes,

Dat hiertoe verkozen zijn de Leeraren :

S. VAN VELZEN, te *Amsterdam*.

H. JOFFERS, » *'s Hage*.

G. F. GEZELLE MEERBURG, te *Almkerk*,
Provincie *Noord-Brabant*.

De Secundi zijn de Leeraren:

F. A. KOK, te *Schoonhoven*.

D. POSTMA, » *Zwolle*.

J. NENTJES, » *Urk*.

Deze Commissie zal werkzaam blijven tot aan de e. k. Synode, en jaarlijks verslag geven van hare werkzaamheden aan eene der Provinciale Kerkvergaderingen. Tot op den tijd der eerstvolgende Synode, zijn bij opvolging aangewezen de Provinciale Vergaderingen van *Noord-Holland*, *Zuid-Holland* en *Noord-Brabant*.

Daarenboven zal deze Commissie jaarlijks een kort schriftelijk verslag geven aan de Correspondenten der onderscheidene Provinciën.

Nog was er een ander ontwerp van adres aangeboden door den Vice-Praeses dezer Vergadering.

Hieromtrent werd besloten, dat dit zou worden toegezonden aan de Provinciale Correspondenten, opdat deze het aan de Kerkeraden toezenden, om dan hetzelfde, naar goedvinden gewijzigd zijnde, op te zenden aan de Regering.

Intusschen werd aan den Kerkeraad van *Amsterdam* opgedragen, om, bij gelegenheid van het verblijf van Z. M. in deze stad, zich ter audiëntie te begeven, en aan Z. M. het laatstbedoelde request aan te bieden.

VII.

OVER DE SUBSIDIËN OF ONDERSTEUNINGSMIDDELEN UIT DE GEMEENTE-KAS.

In den instructiebrief van de Provincie *Groningen* werd gevraagd, of het niet goed zou zijn, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor te dragen, dat de subsidiën zouden mogen ophouden.

nen geschieden door de Gemeenten in de Provincie *Groningen*, zoowel als door elke Gemeente afzonderlijk, als ook Classicaal en Provinciaal.

Hiertoe besloot de Vergadering, omdat in dezen door de Regering niet in alle de Provinciën dezelfde regel gevolgd wordt.

VIII.

OVER DE AANNEMING VAN LEDEN UIT DE HERVORMDE KERK.

In den instructiebrief van *Groningen* werd gevraagd, of de Kerk nog zal voortvaren met het aannemen van zoodanige leden uit de Hervormde Kerk, die zonder voorafgaande belijdenis des geloofs tot ons willen overgaan, om door ons, even als onze gedoopte kinderen beschouwd te worden, alleen op de betuiging, dat wij de ware Kerk zijn, en dat zij zich onderwerpen aan de leer, tucht en dienst der Kerk.

De Vergadering heeft deze zaak met allen ernst overwogen, en ten slotte gezegd, dat zij, met het oog op de omstandigheden, het niet raadzaam oordeelde, eenen voor allen geldenden regel voor te schrijven, doch ernstig wilde hebben aanbevolen, om in dezen te handelen met alle omzigtigheid en biddende harten, om de leiding des Heeren naar Zijnen wil.

IX.

OVER HET ARMWEZEN.

De Provincie *Friesland* verzoekt, dat de Vergadering zou mogen beslissen over het verschil tusschen die Provincie en de Provincie *Drenthe* over de armbedeeling.

De vraag was: waar het onderstandsdomicilie van dat lid, waarover het verschil is gerezen, bepaald moest worden. De

eene Provincie bepaalde dit naar Kerkorde, en de andere naar de burgerlijke wet. Over deze zaak werden de afgevaardigden van beide die Provinciën gehoord, en is daarna door de Vergadering besloten:

Dat deze zaak door de Friesche en Drenthsche broeders vereffend kan en moet worden.

X.

OVER DE VERROEPING VAN LEERAREN.

De broeder D^s. POELMAN deed de vraag, of het niet goed zou zijn, dat de Vergadering bepaalde: binnen welken tijd de roeping, op eenen Leeraar uitgebragt, zou moeten worden aangenomen, of anders beschouwd worden als vernietigd.

De Vergadering, overwegende, dat de Gemeenten wel eens te lang zijn opgehouden, en hierdoor bena-deeld geworden, heeft bepaald, dat een Leeraar binnen den tijd van zes weken zich zal moeten verklaren ten aanzien van de op hem uitgebragte roeping.

XI.

BEHANDELING VAN INGEKOMENE BRIEVEN.

De brieven, die afzonderlijk behandeld moesten worden, zijn die:

1. Van D^s. E. LINDEMAN.

In dezen brief legde ZEW. zijn bezwaar open betreffende het 13^e Hoofdstuk van het Verslag der Synode van 1849.

De Vergadering evenwel was van oordeel, dat het bezwaar van den broeder LINDEMAN nog niet door de ervaring was gewettigd of bewezen gegrond te zijn, en dat het althans voor dit oogenblik nog onnoodig was hierin verandering te brengen.

2. Van den Kerkeraad van *Boskoop*.

Die Gemeente verklaarde, dat zij dacht eertlang over te

gaan tot het beroepen van eenen proponent, en verzocht, dewijl de Provinciale Vergadering reeds gehouden was, dat, ter verhoeding van onkosten, dat examen zou mogen geschieden voor eene Classikale Vergadering.

In deze zaak oordeelde de Vergadering zich onbevoegd, en verwees daarom die Gemeente naar het besluit van de Synode van 1846. Den Ouderling VAN DER MEI, lid dezer Vergadering, werd opgedragen dit besluit aan die Gemeente bekend te maken.

3. Van den Ouderling J. HOOFT te *Zaandam*.

Deze broeder had opgemerkt, dat in de preken, uitgegeven onder de redactie van D^s. DE WITH, woord- en zaakverandering gevonden werd in de overzetting van onzen Staten-Bijbel, en wees ten bewijs op eene preek van D^s. F. A. KOK over Matth. 26: 36—38.

DDⁱ. DE WITH en F. A. KOK betuigden, dat die aanmerkingen van den broeder HOOFT gegrond waren, doch dat schrijver en uitgever geheel onschuldig waren, dewijl de drukker zich die verandering naar willekeur veroorloofde, waarom de redacteur hiertegen maatregelen zal nemen.

4. Van den Kerkeraad van *Werkendam*.

Die Gemeente verzocht, dat door de Vergadering eene opwekking mogt geschieden aan de Gemeenten in ons Vaderland, om haar in staat te stellen een grooter en op eene geschikter plaats gelegen kerkgebouw te bouwen.

Hieromtrent oordeelde de Vergadering, dat zij hierin niet mogt treden, maar dat zij die Gemeente moest verwijzen naar hare eigene Classis en Provincie, doch met de opmerking, dat het beroep op de liefdadigheid van anderen eerst dan zal mogen geschieden, wanneer vooraf alle eigene krachten te vergeefs zijn beproefd geworden.

5. Van D^s. H. A. DE VOS.

ZEw. brengt ter kennis van de Vergadering zijne klacht over menige uitdrukking, én in de consideratie (overweging) zijner buitensluiting, én in den brief hem toegezonden, en verzocht tevens de opheffing van die buitensluiting, of de benoeming van eene Commissie, zamengesteld uit zoodanige broeders, die vroeger op geenerlei wijze in de zaak betrokken waren en bovendien geacht kunnen worden onpartijdig te zijn. Het oor-

deel dezer Vergadering over deze zaak was, dat aan D^s. DE VOS zullen worden voorgesteld dezelfde gronden van vereeniging, die aan D^s. BRUMMELKAMP c. s. zijn voorgesteld geworden.

Van dit besluit zal aan ZEW., alsmede aan zijnen Kerkeraad, door eenen brief kennis worden gegeven.

6. Van J. KLOK te *Delfzijl*.

ZEd. doet mededeeling van eenige zaken, betreffende de regering en de leer der Kerk, met verzoek van onderwijzing en teregtbrenging, zoo ver dit mogelijk en noodig is.

Dewijl deze brief zaken behelst, waaronder vele, die bijzondere personen of Kerkbesturen betreffen, wordt de beantwoording opgedragen aan D^s. T. F. DE HAAN, die dit mondelijk of schriftelijk zal doen.

7. Van den Heer C. R. VINCENT te 's *Hage*.

ZEd. bragt ter kennis van de Vergadering, dat hij het voornemen heeft, een Weekblad, onder den titel: *de Stem*, en het motto: Ἀφορίσθητε, in druk te geven, en verzocht hierover de goedkeuring dezer Synode, dewijl zijn doel, zoo als ook uit de toegezondene prospectus bleek, is: de belangen der Afscheiden Gereformeerde Kerk voor te staan.

Hierover oordeelde de Vergadering, dat een blad, als het bovengemelde, noodig was, en keurde daarom het voornemen van den broeder VINCENT goed, zijnen ijver prijzende, en de leden namen vrijwillig op zich, de verspreiding van dit blad in de Gemeenten te zullen bevorderen, en zich met hem in onderhandeling te begeven.

De Vergadering wilde evenwel bij deze goedkeuring uitdrukkelijk verklaard hebben, dat zij dit blad niet voor hare rekening neemt, noch als haar orgaan beschouwd wil hebben, en dat dus alle verantwoordelijkheid in dezen voor den Heer VINCENT blijft.

Bij deze gelegenheid kwam ook ter sprake het *Bijblad*, door D^s. DE WITH gevoegd bij de maandelijksche Leerredenen, die onder zijne redactie worden uitgegeven. Met dezelfde verklaring als betreffende *de Stem*, beval en beveelt de Vergadering ook dit *Bijblad* aan in het bijzonder aandenken en de bevordering der broederen.

8. Van de Classis *Leyden*.

Die Classis verklaarde haar gevoelen over de zaken, die opgegeven waren in den aanschrijvingsbrief tot het houden dezer Vergadering.

Als zoodanig werd dezelve dan ook aangemerkt; doch eenige uitdrukkingen in denzelfen noodzaaken de Vergadering dien te beantwoorden. D^s. JOFFERS protesteerde tegen deze beantwoording. De Vergadering droeg evenwel aan D^s. POELMAN op, dit antwoord der Vergadering gereed te maken. Deze brief voorgelezen en goedgekeurd zijnde, is daarna verzonden geworden.

9. Van D^s. A. H. WESSELS te *Rhijnsburg*.

a. ZEW. gaf in overweging, of het niet goed zou zijn, dat de Synode eenen lastbrief opstelde, die na den afloop van het eind-examen kan worden overgeschreven.

b. Vroeg ZEW., of de Vergadering niet kan besluiten, om de handelingen der Synode van 1846 door den druk algemeen verkrijgbaar te stellen.

c. En eindelijk verzocht ZEW., of de Kerk niet wilde voorzien in de dringende behoefte van de uitgave van een Tijdschrift.

Hierover oordeelde de Vergadering, dat, wat betreft letter *a*, de lastbrief, door ZEW. vermeld, niet goed is, en dat de Provinciale Vergaderingen in het vervolg zorg zullen moeten dragen, dat er geene andere dan volledige lastbrieven zullen worden afgegeven. Zij kon echter niet besluiten tot het voorschrijven van eenen algemeenen lastbrief, waaraan de Provinciën gebonden zouden zijn.

De vraag onder letter *b*. werd ontkennend beantwoord, en de zaak zelve beschouwd als onnoodig en ontijdig.

En het verzoek onder letter *c*. achtte de Vergadering beantwoord in haar besluit over het voorstel van den Heer VINCENT, en de aanprijzing van het *Bijblad* van D^s. DE WITH.

XII.

OPENBAARMAKING VAN DE HANDELINGEN DEZER SYNODE.

Hieromtrent werd besloten, dat dit zoude geschieden op

dezelfde wijze als in 1849 geschied is. Vroeger echter had de Vergadering uitdrukkelijk bepaald, dat er van de protesten slechts melding gemaakt zou worden als ingekomen, zonder woordelijke overneming in het Verslag, dewijl bij de openbaarmaking van dezelve de Vergadering genoodzaakt zou zijn, op elk protest een antwoord gereed te maken. Voorts werd goedgevonden, bij stemming eene Commissie te benoemen, om een verslag van de handelingen dezer Vergadering op te maken. Nadat de Praeses verzocht had van dezen last verschoond te worden, zijn met stembriefjes benoemd DDi. H. DE COCK, TH. DE WITH en S. VAN VELZEN.

XIII.

OVER DE NOG NIET AFGEDANE ZAKEN.

De behandeling van zaken, die eerst later hare beslissing zullen kunnen krijgen, werd opgedragen aan de zorg van de Commissie, in Hoofdstuk 5.

XIV.

DE KERKERAAD VAN AMSTERDAM.

In de laatste Zitting der Vergadering werd het woord gevraagd door een' der Ouderlingen van de Gemeente te *Amsterdam*, C. J. WEURMAN, die, namens verscheidene leden van den Kerkeraad dier Gemeente, iets aan de Vergadering wenschte voor te dragen. Dit vergund zijnde, las ZEd. een papier, waarin zij hunne droefheid te kennen gaven over het besluit der Vergadering ten aanzien van de Theologische School; dewijl zij gehoopt hadden, dat die te Amsterdam zou zijn opgericht geworden, en tevens dachten, dat dit zoo in het belang der geheele Kerk als ook van hunne Gemeente in 't bijzonder dienstbaar zou hebben kunnen zijn.

Verder verzochten zij, dat op Zondag e. k. de dienst in deze Gemeente zou mogen worden waargenomen door drie Predikanten, leden dezer Vergadering. Als reden hiervoor bragten zij bij:

- 1°. de betamelijkheid, dat de Gemeenteleden, die uit liefde de broeders hadden ontvangen, door de Synode zelve hiervoor bedankt werden ;
- 2°. de vermoedigheid van den Leeraar dezer Gemeente, den Praeses dezer Vergadering ;
- 3°. de schade, die voor armen en kerk is veroorzaakt, door het achter wege blijven van twee Godsdienstoefeningen in de week.

Wat het eerste betreft, dat nam de Vergadering aan als kennisgeving ; en het andere oordeelde zij billijk en goed, en droeg daarom aan de Leeraren STEKETEE en DE WAAL op, om alhier den e. k. Zondag, zoo de Heere wil, te prediken, en, namens haar, der Gemeente dank te betuigen voor de betoonde goedwilligheid en liefde.

XV.

OVER HET BIJEENROEPEN VAN EENE VOLGENDE SYNODE.

Overeenkomstig Art. 47, vergeleken met Art. 50, der Kerk-ordening van *Dordrecht*, heeft de Vergadering aan den Kerkeraad der Gemeente te *Zwolle* opgedragen, om, in overleg met de Provinciale Vergadering van *Overijssel*, tijd en plaats voor de eerstkomende Synode te bepalen.

XVI.

SLUITING DER VERGADERING.

De Vergadering aan het einde harer werkzaamheden gekomen zijnde, werden de onkosten, voor het houden dezer Vergadering vereischt, zijnde *f* 86.60, opgegeven en voldaan.

Daarna verzocht de Praeses te zingen Ps. 68: 14, sprak toen tot de Vergadering, haar herinnerende het goede haar bewezen, en de liefde, die onder haar geheerscht had ; zonder echter zijne droefheid te verbergen over het niet vereenigd worden van sommige broeders, en het mislukken van de oprig-

ting der Theologische School; en ging eindelijk vóór in gebed en dankzegging tot den Heere.

D^s. POSTMA bedankte den Praeses voor de leiding der Vergadering, en verzocht, dat gezongen zou worden Ps. 131: 4; waarna de broeders heilwenschend van elkander afscheid namen.

Tot bewijs voor de getrouwe overeenkomst van dit Verslag met de notulen der Synode, volgen de onderteekeningen:

S. VAN VELZEN, *Syn. Praeses.*

H. DE COCK, *Syn. Scriba.*

TH. DE WITH, *Syn. Adj. Scriba.*

I N H O U D.

	Bladz.
Voorwoord	III.
Verslag	1.
I. Zamenstelling der Synode, Leden, Præses, enz.	1—4.
II. Orde der Vergadering	4.
III. Vereeniging met afgewekene broeders	5.
D ^s . BRUMMELKAMP c. s.	5.
Gereformeerden onder 't Kruis	19.
D ^s . LEDEBOER	28.
IV. Over de Theologische School	29.
De School	29.
D ^s . T. F. DE HAAN.	32.
Het onderwijs	34.
Het examen	35.
Het voorgaan van Studenten	35.
V. De Kerkorde van Dordrecht	36.
VI. Over de Vrijheid van Godsdienst	37.
VII. Over de subsidiën of ondersteuningsmiddelen uit de Gemeente- Kas	38.
VIII. Over de aanneming van Leden uit de Hervormde Kerk	39.
IX. Over het Armwezen	39.
X. Over de verroeping van Leeraren	40.
XI. Behandeling van ingekomene Brieven	40.
Van D ^s . E. LINDEMAN	40.
» den Kerkeraad van Boskoop	40.
» J. HOOFT	41.
» den Kerkeraad van Werkendam	41.
» D ^s . H. A. DE VOS	41.
» J. KLOK.	42.
» C. R. VINCENT.	42.
» de Classis Leyden.	42.
» D ^s . A. H. WESSELS	43.
XII. Openbaarmaking van de handelingen der Synode	43.
XIII. Over de nog niet afgedane zaken	44.
XIV. De Kerkeraad van Amsterdam	44.
XV. Over het bijeenroepen van eene volgende Synode	45.
XVI. Sluiting der Vergadering	45.
